

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Enfalte Bemærkninger

o m

det lærde Skolevæsen.

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Bordingborg lærde Skole

i September 1840

af

J. Suh r,

Skolens Rector, Ridder af Dannebrog.

K j ö b e n h a v n .

Trykt hos Andreas Seidelin,

Hof- og Universitetss-Bogtrykker.

Skulde det, for at hæve Underviisningen i de lærde Skoler til et høiere Trin af Fuldkommenhed, være saa aldeles nødvendigt, som det sædvanlig antages, at ophæve endnu flere Skoler?

(Nedenstaaende Bemærkninger bleve nærmest foranledigede ved et under 14de Januar 1836 til den kongelige Direction for Universitetet og Skolerne indgivet Forslag, hvorom min og flere Rectorers Betænkning blev forlangt).

Det vilde vist nok være ønskeligt, om Underviisningen i vore lærde Skoler kunde hæves til et høiere Trin, og de unge Studerende komme til Universitetet bedre forberedede og mere anførte til Selvtænkning og Selvarbejde, men jeg deler ingenlunde den Mening, som Forslagets Forfatter og saa mange med ham hylde, at dertil nødvendig udføres en heel Omdannelse og væsentlig Udvidelse af den lærde Skoledannelse, som atter vilde medføre Anvendelsen af et saa ubarmhjertigt Middel, som Ophævelsen af 8 Skoler. Da min Anskuelse om denne Sag temmelig meget afviger fra den almindelige, paaligger det mig vist nok at begrunde den. At vore unge Studerende for en stor Deel komme til Universitetet mindre forberedede til at modtage dets Underviisning, end man kunde ønske det, dette er en temmelig almindelig Klage, og den føres ei blot af dem, som man benævner Realister, som søge dens Grund deri,

at de gamle Sprog endnu udgjøre den vigtigste Gjenstand for Underviisningen i vore lærde Skoler, men selv de ivrigste Humanister tilstaae, at de fra vore Skoler dimitterede Studerende alt for ofte, hvad Tænksomhed og Landsævnernes harmoniske Udvikling angaaer, ikke vise de Frugter af Skoledannelsen, som man skulde vente. Hvor nu Mænd, hvis pædagogiske Anskuelser forresten ere høist afvigende, dog stemme overeens i at føre en og samme Klage over Skoledannelsens Virkning paa Ungdommens Landsudvikling, der kan det vel antages, at Klagen maa have nogen Grund, og vi tør derfor ikke negte den paa Erfaring grundede Bemærkning sin Rigtighed, at en Deel af de unge Studerende kommer til Universitetet mere mekanisk afrettet og tilstudsjet til en Examen, end med vakt Sands for høiere Landsuddannelse, og med Lyst til fri aandelig Virksomhed. Gjerne indrømmer jeg, at denne Bemærkning ved første Betragtning synes mere sørgelig, end den er, fordi man ikke sjelden venter og fordrer for meget af Ungdommen, og glemmer, at denne til alle Tider vil søge at gjøre sin Ret gjeldende til ogsaa at nyde det Nærværende, og ikke med unaturlig Anstrængelse og udelukkende at arbejde paa sin Uddannelse for Fremtiden (*naturam furca expellas, tamen usque recurret*), og at man maaskee just derfor hos den unge academiske Borger ofte finder den formelle Uddannelse alt for tarvelig, fordi man af ham forlanger en alt for stor Mængde af materiel Kundskab: jeg vil ogsaa fraregne den unegtelig store Andeel, som Privatisterne have i at foranledige Klagen, da det er saa aldeles naturligt, at de fleste unge Studerende, som ad denne Vej ville opnaae academisk Borgerret, ikke have høiere Formaal, end dette, og at altsaa deres hele Underviisning er beregnet paa i muligt kort Tid at sætte

dem i Stand til at bestaae Examen artium, men endog med det Afslag i Klagen, som disse to billige Hensyn medføre, bliver der en stor Deel tilbage, som maa falde de lærde Skoler til Last, saaledes som Underviisningen nu gives i dem, men naar jeg er fuldkommen enig med Forslagets Forfatter deri, at det var onskeligt, om Ungdommen i Skolerne kunde bringes videre, end nu skeer, maa jeg afvige fra hans Mening om Maaden, hvorpaa det kan skee. Han anseer det for nødvendigt, at der atter skeer en Reform i det lærde Skolevæsen, og derfor en Reduction af ikke mindre, end 8 Skoler, af hvilke i det mindste nogle ere meget frekventerede og have Publicums Tillid, medens jeg er overbevist om, at det Maal, som Forfatteren onsker opnaaet i Skolerne, vil, om end ikke ganske og i en idealst Fuldkommenhed, saa dog for største Deel og i tilstrækkelig Grad kunne naaes, ogsaa under Skolevæsenets nu bestaaende Indretning, naar enkelte betydelige Hindringer for dets Virksomhed hæves. Han søger Midlerne mod det Onde fornemmelig i udvortes Forandringer, og jeg anseer ogsaa udvortes Forandringer for nødvendige, men ikke saa meget i Skolernes Indretning og Form, som i andre Ting, der have Indflydelse paa Skolerne. Jeg kan nemlig ikke løsrive mig fra den Overbeviisning, at de lærde Skoler saaledes, som de ved Forandringen i A. 1806 bleve organiserede, maae kunne præstere en Deel mere, end de præstere, og at de maae kunne bringe den unge Studerende, om ei ganske saa vidt, som Forf. vil, dog langt videre, end de allerfleste nu komme.

Jeg troer derfor, at det Onde, hvorover der klages, kun for en saare ringe Deel hidrører fra Skolernes ved Forordningen af 7de Novbr. 1809 bestemte Indretning, men langt mere fra den Forandring, som siden Forordningen

udkom, er foregaaet i de almindelig antagne Begreber om Underviisningsvæsenet, og den ikke glædelige Indflydelse, som denne Forandring har yttret paa Underviisningen selv. Endnu leve ikke saa ganske saa Skolemænd, som erindre, hvilke Grundsætninger om Opdragelse og Underviisning, der udbredtes og bleve mere og mere herskende i Slutningen af forrige og Begyndelsen af det nuværende Aarhundrede, og det vil ikke være undgaaet disses Opmærksomhed, at man siden har, om ei just aabenbar modsagt og fornegtet disse Grundsætninger, saa dog tilfidesat, ringeagtet og i Gjærningen forkastet dem, og at, som Folge heraf, Underviisningen i vore Skoler er uformærket og efterhaanden nedsunken fra det høiere Trin, til hvilket den var hævet paa den Tid, da man ansaae Forberedelse og Studium nødvendigt for Skolemanden, og at den er bleven en Deel mere mekanisk og beregnet paa Hukommelsens eensidige Uddannelse og Øvelse. Denne Tilbagegang i vort lærde Skolevæsen til større Mekanisme, til et Slags Forhærdelse i visse, eengang tilvante Former, som vidner om Mangel paa ledende Grundsætninger og paa Eftertanke om Underviisningens Natur og Bestemmelse, maatte resultere af de forandrede Anskuelser, som have vidst at gjøre sig gjeldende. For at godtgjøre, at en saadan ikke glædelig Forandring virkelig har funden Sted, vil jeg anføre enkelte Kjendsgjærninger, som neppe ville lade synderlig Tvivl herom blive tilbage.

Den første af disse i Tid, og den vigtigste med Hensyn til Folger var Ophævelsen af det pædagogiske Seminarium. Jeg vil ingenlunde paatage mig at forsvare dette Seminariums Indretning, thi det er almindelig erkjendt, at denne var høist mangelfuld, og at en Deel af de, som Lærere ved samme ansatte Videnskabsmænd (saa

agtværdige og udmærkede de end i andre Henseender vare) selv ikke havde et ret klart Begreb om, hvad de her havde at udrette, og hvorledes de skulde gaae frem i denne nye Stilling. Videre at udvikle Marsagerne til, at et philologisk=pædagogisk Seminarium, som paa saa mange andre Steder bestaaer, og stifter meget Gavn, hos os ikke vilde lykkes, dertil er her ikke Stedet, men saa meget maa vel erkjendes for upaatvivleligt, at det var en stor Feil, at man istedet for at forandre og reformere Institutet, aldeles ophævede det. Regeringen erklærede det herved for sin Mening, at al theoretisk Forberedelse til Underviisningskonstens Udøvelse er overflødig, at altsaa den store Kunst at lede Barnets og Ynglingens Aand paa den rette Veie til videnskabelig og sædelig Uddannelse slet ikke kræver nogen foregaaende Forberedelse, eller dog at Erhvervelsen af den fornødne Dygtighed kan overlades til Enhver selv, altsaa til Tilfældet. Hvad Under, at et saadant Judicium (en i Handling for Dagen lagt Overbeviisning) af Regeringen udbredte sin Virkning over det hele studerende Publikum, og at det fra nu af blev en herskende Mening, at naar Læreren blot har Kundskaber nok i det Sprog eller den Videnskab, hvori han skal give Underviisning, da vil han lettelig under sit Embedes Førelse selv kunne erhverve sig practisk Duelighed, og at man derfor fra den Tid i alle skriftlige og mundtlige Forhandlinger om det lærde Skolevæsen saa godt som udelukkende har henvendt Opmærksomheden paa hvad der i Skolerne bør undervises i, og ikke paa hvorledes der bør undervises. Man tænkte næsten ene paa Underviisningens døde Stof, paa dens Materiale: Sprog og Videnskab, og oversaae ganske, at der gives et levende, selv- og fritvirkende Stof, med hvilket Læreren faaer at bestille, nemlig Barnets og Ynglingens

Sjel, og at hele Underviisningens Held dog fornemmelig beroer paa, hvorvidt Læreren forstaaer den Kunst rigtigen at indvirke paa denne. Endog af høitstillede, og ellers grundige og skarpsindige Mænd horte man ikke sjelden de meest haanende Ytringer om Methodik og Pædagogik, som vel neppe kunde forklares af andet, end af Misforstaaelse og Sammenblanding af Begreber, i det man anvendte paa Methode o: paa en planmessig og overtænkt Fremgangsmaade under Kundskabens Meddelelse Det, som kun er sandt om adskillige enkelte med Charlatanerie udraabte og anbefalede nye Methoder. Under disse Omstændigheder var det vist nok et stort Gode, at en philologisk Embedsexamen blev i Maret 1818 indført paa ny, men denne kunde og burde have været indført ved Siden af et Seminarium, thi, saa isoleret som den nu bestaaer, har den to væsentlige Mangler: 1) at den kun er beregnet paa at sikke Skolerne Overlærere og Rectorer, som have erhvervet sig det tilborlige Forraad af Kundskab, og at der saaledes ved den slet ikke er baaren Omsorg for at skaffe duelige Adjuncter, skjøndt disses Indflydelse som Lærere, især i de lavere Classer, er saa overordentlig vigtig; 2) at den kun kan gjelde som Prøve i Kundskab, og ei i Methodik og Pædagogik, thi uagtet der ogsaa aflægges en practisk Prøve, kan denne ikke stifte synderlig Nytte, saalænge der ikke gives Candidaten nogen Leilighed eller Anviisning til at erhverve sig videnskabelig Indsigt i Læren om Kundskabs rigtige Meddelelse. Den practiske Prøve staaer nu paa lige Trin med Theologernes homiletiske og catechetiske Prøve, der kun har nogen Betydning under den Forudsætning, at Candidaten i Forveien har studeret Catechetik og Homiletik og øvet sig i Anvendelsen af deres Grundfætninger. Det har været mig særdeles

kjert, at Forslagets Forf. synes at være enig med mig om det Urigtige i Seminariets Ophævelse, thi han mener, at det fortjente at tages under Overveielse, om ikke Gjenoprettelsen af et saadant Seminarium, som andetsteds bærer gode Frugter, skulde være tilraadelig. Med fuld Overbeviisning istemmer jeg ogsaa hans Ord, at Forelæsninger over Pædagogik og Methodik vel ikke kunne skabe Pædagoger, men at det ei kan betvivles, at de jo kunne vække Gftertanken og give nyttige Vink, der kunne blive meget frugtbringende. Slige Forelæsninger kunne og skulle jo ikke give Candidaten de Gvner og Egenstaber, som han ikke af Naturen har, men forebygge Feil og Misgreb, som ere uundgaaelige for den ei saaledes forberedede Lærer, og som ikke allene blive skadelige for hans Disciple, men ogsaa gjøre ham hans daglige Arbeide mindre kjert, ja endog maaskee tidligere, end ellers vilde være Tilfældet, vække hos ham Lysten til at forlade en Stilling, hvori han dog af oeconomiske eller andre Grunde maa forblive til lige saa liden Vaade for Skolen, som Blæde for ham selv. Ingen bliver Digter ved at læse ars poetica, men et alvorligt Studium af dette Værk vil sikke Digteren for at begaae mange Feil, og give ham Vink om, hvad man med Foie kan fordre af ham. Unden Virkning bor den unge Skolemand heller ikke vente sig af sit Studium af Pædagogik og Methodik, men denne Binding er ogsaa stor. I denne Henseende aldeles enig med Forf. afviger jeg kun fra ham deri, at jeg antager, at Oprettelsen af et Seminarium ved Siden af den philologiske Embedsexamen vil allerede nu bidrage betydelig til at hæve Skoleunderviisningen, uden at den betænkelige Forandring i Skolernes Antal og Indretning foretages, som han anseer for nødvendig.

Den anden Kjendsgjerning, som vidner om forandrede Anskuelser om Skolevæsenet, er den overdreven store Vægt, som man har tillagt Examen artiums Udfald, som Maalestok for Skolernes Værd. Denne Maade at bedømme aandelig Virksomhed staaer unegtelig i Forbindelse med Tidens store Tilboielighed til at behandle alt materielt og haandgribeligt. Man vilde tælle og regne sig til Alt og oversee Alt i den saa meget hndede schematiske Form, men at en saadan Fremgangsmaade, saa simpel og sikker den er i de sædvanlige statistiske Beregninger af materielle Productioner, nødvendig, naar den anvendes i Kirken og Skolen, hvis Virksomhed som reen aandelig ei kan beregnes i Tal og Brok, maa være skadelig derved, at den forvirrer Begreberne og vildleder Dommene, derom vil enhver Sagkyndig snart ved noiere Overveielse overbevise sig. Vel er det sandt, at Tabeller over de enkelte Characterer ved Examen artium meget tidligere, end den af mig antagne Forandring i Tænkemaaden yttrede sig, nemlig allerede fra dette Aarhundredes første Aaringer bleve offentlig bekendtgjorte, men dengang skeete det kun til Underretning for de Dimitteredes Forældre, Lærere og Venner, og uden at man endnu ansaae dem for ubedragelig Maalestok, hvorefter Skolernes Værd kunde bedømmes. Dette skeete først efterhaanden, og i samme Forhold, hvori man ved den fuldkomne Tilfidesættelse af alt Studium af Pædagogik og Methodik henvendte sin Opmærksomhed fra det indre, vigtigere og høiere Formaal for Skolemandens Virksomhed til det ydre og lavere, at skaffe sine Candidater gode Characterer ved Examen artium.

De mange Forandringer, som siden have været indførte ved Examenlisterne, Classificationen af Skolerne

efter de fra dem dimitterede Candidaters Hovedcharacterer, den forskjellige Rangfølge eller Ordning af Skolerne efter Charactererne i hvert enkelt Underviisningsfag: alt Dette er et sørgeligt Beviis paa, hvor aldeles Skolearbeidet misforstaaes og misdommes, og man bør derfor ikke undres derover, at Resultatet af Skolearbeidet bliver mindre tilfredsstillende, hvor der fra Publikums Side skeer saa meget for at nedbryde og saa lidet for at hæve det. Forf. har uden al Tvivl fuldkommen Ret, naar han antager, at den fornødne Control med Skolerne bedre kan havees paa andre Maader, især ved Inspectionsreiser til ubestemte Tider. Den sikke Folge af den overdrevne Vægt, som tillagdes Examen artium udeblev ikke, thi Bestyrerne af de private Instituter i Hovedstaden (hvis Væ og Fordeel meget beroede paa Examens Udfald) maatte derved opfordres til, at anvende Alt, for hvert Aar at skaffe et Antal Candidater, der kunde, som det i daglig Tale kaldtes, brillere ved Examen. Forældrene lededes ogsaa derved til at sætte deres Sønnen helst i de Skoler, hvis Dimissi stode sig bedst ved Examen, og ogsaa ved de offentlige Skoler kunde det ikke være andet, end at enkelte Lærere toge alt for meget Hensyn til at skaffe deres Disciple Examensfærdighed. Da det nu ligger i Sagens Natur (især hvor der, som hos os, anvendes saa kort Tid, vel neppe meget over et Kvarteer paa Proven i hvert enkelt Fag), at det ved en Examen fornemmelig maa komme an paa at have en stor Mængde af Kundskab paa rede Haand, for at Examinator ikke skal vente for længe paa Svar, og altsaa paa at fylde, ove og styrke Sukkomselsen, saa maatte nødvendig den harmoniske Udvikling og Forædling af Sjæleevnerne forstyrres, og den lavere vinde utilbørlig paa de høieres Bekostning. Det være langt fra

mig at gjøre dette til en almindelig Betyldning mod vort
 nyeste Skolevæsen, eller at antage, at der ved samme
 udelukkende sørges for Sukommelsen, men min Mening
 kan det kun være at henlede Opmærksomheden ogsaa paa
 dette Moment, som vel ikke bør lades upaaagtet af den,
 som vil forklare sig Grundene til den formeente Tilbage-
 gang i vort lærde Skolevæsen. Flere Misgreb og Feil
 have vel deres Udspring fra den samme Kilde, og til disse
 henregner jeg især de store Pensa, som foresættes i de
 lavere Classer til blot Udenadslæren, den overdrevne
 Grammatiklæren, hvori man falskelig søger et Slags Grun-
 dighed, de bestandige Ansporelser, eller maaskee rettere
 Ophidselser til Glid for Characterens Skyld, og flere saa-
 danne Midler, ved hvilke man vil opnaae, og mangen
 Gang ogsaa virkelig opnaaer det nærmeste Maal, et glim-
 rende Udfald af Examen, men tilside sætter det høiere og
 ædlere, som ingensinde burde tabes af Sigte, at udvikle
 harmonisk samtlige Sjeleevner, at vække og nære In-
 teresse for Videnskabelighed og Lysten til at beskæftige sig
 med videnskabelige Gjenstande ogsaa efterat al Tvang der-
 til er ophørt.

Dette Onde vil sikkest kunne hæves ved Iværksæt-
 telsen af det oftere gjorte Forslag, at forlægge Examen
 artium til Skolerne, men jeg indseer kun ikke, hvorfor
 Udførelsen, som Forf. mener, skal opsættes indtil Sko-
 lerne reformeres og faae Gymnasialclasser *), naar kun
 den tilbørlige Forsigtighed og Opmærksomhed anvendes ved
 Lærernes Ansættelse, og Examen artium ved Skolerne af-
 holdes i Overværelse af een eller to af Universitetets Pro-

*) Dvertimod har jeg den Overbeviøning, at der i Skolernes
 nuværende Indretning ikke er nogen væsentlig Hindring for,
 at det skeer tidligere.

fesfører. Saare Meget af det Tilfældige, som nu finder Sted ved Examen artium, og som har sin Grund deri, at Dimissi maae fremstille sig til Proven for aldeles ubekjendte Mænd, vilde da falde bort, Examens Udfald blive mere paalidelig, og Dette maatte have en meget velgjørende Virkning paa Skolefliden, og altsaa paa Underviisningens hele Held. Ved Anvendelsen af disse to, af Forf. selv foreslaagne Midler: Gjenoprettelsen af det pædagogiske Seminarium, og Examen artiums Forlæggelse til Skolerne troer jeg da, at Skoleunderviisningen vil kunne hæves betydeligen, og nærme sig mere til det Trin af Forædling, som de Mænd uden Tvivl havde for Sie, som ledede den store og velgjørende Reform af Skolevæsenet i Slutningen af forrige, og Begyndelsen af dette Aarhundrede. Endnu et tredje Middel hertil gives der, som det staaer ganske i Regeringens Magt at anvende, og ogsaa om dette har Forlaget's Forf. givet Vink, i det han mener, at der burde anordnes en egen Examen for dem, som adspirere til Overlærerposter. Der kan vel neppe være Tvivl om, at dette jo vilde være et saare gavnligt Middel til at bevare for Skolerne de fortrinlige Lærere, som først under deres Embedsførelse, som Adjuncter, og just ved sammes heldige Udfald have faaet Lyst til at vedblive i denne Virksomhed, men efter den nu bestaaende Indretning nodsaages til at forlade Skoleveien og følge en anden, til hvilken de maaskee ere langt mindre skikkede, men som lønnes bedre. Naar man yttre den Mening, at en Skoles Værd stiger og synker med dens Læreres Personlighed, at en god Skole er den, som har gode Lærere, en slet den, som har middelmaadige eller slette, da ville Alle samtykke deri, og erkjende det, som en uimodsigelig Sandhed, men spørge vi, om der da handles efter denne

Grundsætning? om man practisk erkjender dens Rigtighed, i det man bestræber sig for at beholde ved Skolerne de fortrinligste Lærere? da maa Spørgsmaalet jo besvares benegtende. Forordningen af 1818 om den philologiske Embedsexamen har, i hvor gavnlige Følger den end i andre Henseender har havt, og hvor meget man endog maa erkjende Nødvendigheden af en saadan Prove, dog unegtelig derved skadet Skolerne, at den har gjort det umuligt for duelige Adjuncter at opnaae høiere Embeder, hvis de ikke underkaste sig denne Examen. Flere udmærket duelige Lærere have de lærde Skoler mistet paa denne Maade tidligere, end det ellers vilde have været Tilfældet. Ved at indføre en Examen for Overlærere vilde Staten have langt sikkrere Garantie for at faae duelige Lærere i dem, som fremstillede sig til denne Examen, end den nu kan have for, at de, som tage den philologiske Embedsexamen, blive duelige Rectorer, thi det lader sig jo meget vel tænke, at den unge Studerende af Kjerlighed til en enkelt Videnskabs eller til de classiske Sprogs Studium lader sig i de første academiske Aar bestemme til at blive Skolemand, uden endnu i den Alder at bedømme eller kunne bedømme, hvorvidt han er i Besiddelse af eller tør vente at kunne erhverve sig de mange andre Egenskaber, som fordres af Læreren og Skolebestyreren, og om hvilke der ved Examen, saaledes som den nu er indrettet, aldrig er Spørgsmaal, da det jo kun er Kundskaberne, som ved den prøves. Den Adjunct derimod, som efterat have i nogle Aar været ansat ved en Skole, beslutter at opgive alle Udsigter til større Indtægter og mageligere Liv, og for at kunne blive ved Skolen, underkaster sig Overlærerexamen i enkelte Fag, han giver allerede derved et temmelig ubedrageligt Beviis paa, at han har Lyst og Duellighed til sit Kalds Pligter,

thi Lyften kan vel kun opstaae og vedvare hos Den, for hvem Arbeidet lykkes. Det kunde jo desuden paalægges den Adjunct, som indstiller sig til Overlærerexamen at medbringe sin Rectors Attest om hidtil udviist Dygtighed.

Ved de tre her omtalte Forandringer vilde allerede det Meste af det Gode, som tilsigtes, kunne opnaaes, og naar hertil endnu foiedes de to Bestemmelser, at Dimissionsalderen blev udsat til det fyldte 18de Aar, og at der blev givet Underviisning i Naturhistorie i alle Skoler og, i det mindste, i de tre lavere Classer, troer jeg, at de mange Skolers Reduction eller Sammensmeltning til nogle faa større vil kunne undgaaes. At jeg anseer denne Reduction for et Onde, som man kun i yderste Nødsfald burde sride til, negter jeg ikke, og jeg bør anføre mine Grunde. Forslaget's Forf. anstiller en Sammenligning mellem Gymnasiernes Antal i det store og befolkede preussiske Monarchie og de lærde Skolers Mængde i Danmark, og mener da deraf at godtgjøre, at vi hos os have alt for mange slige videnskabelige Instituter. Dersom Talen var derom, først nu hos os at oprette lærde Skoler, da vilde jeg finde det fuldkommen rigtigt at følge en saadan Analogie og lade det egentlige Danmark noies med 9 eller 10 Skoler, men det forekommer mig, at Sagen fremstiller sig i et ganske andet Lys, hvor det gjelder om Ophævelse af allerede bestaaende Skoler. Gjerne indrommer jeg, at de Byer og Egne, som nu nyde det Gode at have en lærd Skole, paa hvilket de i Almindelighed sætte saa stor Priis, egentlig ikke kunne siges at have nogen Rettighed til dette Fortrin frem for saa mange andre Egne og Byer, som maae undvære det, men som Menneskene nu cengang ere, og som de ifølge deres Natur maae føle og tænke, kan det ei forundre os, om de

ansee det Gode, som de og deres Forfædre i flere Aar-
 hundreder have været i Besiddelse af, næsten som Noget
 dem tilkommende, som Noget, de ikke uden egen Brode
 bør tabe. Berøves det dem, da synes de sig krænkede og
 haanede i deres naturligste og helligste Følelser og det er
 kun Overbeviisningen om en absolut Nødvendighed af den
 Forholdsregel, som medfører Skolens Ophævelse, der kan
 gjøre Tabet taaleligt for dem, og det vil neppe være let
 at gjøre denne Nødvendighed indlysende for den store
 Mængde, ogsaa af den selvtænkende og dannede Deel af
 Folket. For mig i det mindste er den af de Grunde,
 jeg har anfert, ingenlunde indlysende nok til at retfær-
 diggjøre den haarde Forholdsregel at ophæve saa mange
 Skoler. I Provindserne er Velstanden saavel mellem den
 høiere Borgerclasse, som i Embedsstanden (og det er jo
 fra disse Classer af Samfundet, at de lærde Skoler faae
 de fleste Disciple) meget indskrænket, og saare ringe er
 Antallet paa de Familier, hvis Indtægter strække videre,
 end til at bestride de nødvendige daglige Bekostninger til
 Livets Underholdning. Under disse Omstændigheder agte
 de det saa meget mere, som en stor Fordeel, hvis de
 kunne faae deres tilvørende Sønner forberedede til Uni-
 versitetet enten i samme By, i hvilken de selv leve, eller
 dog i Nærheden af deres Hjem, hvor de ofte for en taa-
 leligere Betaling kunne faae dem anbragte i Familier, med
 hvilke de ved Venstabs- eller Slægtskabsbaand ere forenede,
 og desuden i Skoleferierne vedligeholde en langt lettere
 Forbindelse med og moralsk Indvirkning paa deres Søn-
 ner, end naar disse maatte hensesættes i en fraliggende,
 større og for dem sædvanlig mere fremmed By. Jeg veed
 det meget vel, at Mange ansee slige Hensyn for alt for
 smaalige til at komme i Betragtning ved en Regerings-

handling, som har det Heles Bedste til Formaal, og den saa ofte anførte og unegtelig sande Bemærkning, at den Enkeltes Interesse bør tilsidefattes for det Heles Skyld, vil man ogsaa kunne gjøre gjeldende mod Det, jeg her har anført, men vi ansee det jo med Rette for en Lykke, at vi leve under en human og faderligsindeet Regering, og hvad kunne vi, i det vi tillægge Regeringen Humanitet, vel derved mene andet, end at den sædvanlig i sine Foranstaltninger ei gaaer frem efter strengeste Ret, og ikke tillader sig alt, hvad den efter vor Forfatning kunde tillade sig, men tager Hensyn til Villighedens Stemme, og ei uden Nødvendighed træder den Enkeltes naturligste og helligste Følelser for nær, og til disse tør jeg vel henregne Forældres. Hvor stor Pris man sætter paa det Gode at have en lærd Skole, har jo ogsaa Erfaring godtgjort, thi alle de Byer, som have mistet deres Skoler, have jo anvendt alt muligt for at forebygge dette Tab, og man vilde vist nok grovelig miskjende disse Bestræbelser, dersom man antog, at de i Almindelighed bleve foranledigede ved Hensyn til de oeconomiske Fordele, som en Byes Indvaanere kunne have af en lærd Skole. I de Skoler, som ved den foreslaaede Reduction bleve sparede og fik Gymnasialclasser, vilde naturligtvis Tilstrømningen af Disciple blive saa meget større, og Beboerne af disse Byer vilde benytte Forældrenes Forlegenhed for at faae deres Sønnen anbragte i Logis og Kost, til at opskrue deres Fordringer for begge disse Fornødenheder, og saaledes vilde for de mindre formuende Forældre Vanskelighederne og Bekostningerne endnu mere forøges. Et Unde, som ogsaa vilde følge af de færre Skolers langt betydeligere Frequentis, er, at det tilbørlige Tilsyn med Disciplenens Opførsel og Vandel udenfor Skolen langt vanske-

ligere vilde kunne have. Det trænger ikke til noget Beviis, at en god, sædelig Tone lettere tilveiebringes og vedligeholdes i de Skoler, hvis Discipelantal ikke er overdreven stort. Der gives endnu en Grund imod Ophævelsen af saa mange Skoler, som i Almindelighed mindre paaagtes, men som forekommer mig at være ikke ganske ubigtig. Det er nemlig den, at en lærd Skoles Indflydelse ikke er indskrænket til den Ungdom, som i samme modtager sin videnskabelige Forberedelse til høiere Studier, men at den yttre eller bør yttre sig ogsaa til at hæve og forædle den selskabelige Omgangstone og medvirke til at udbrede høiere Cultur i den hele nærmere Kreds. Mange ville maaskee betvivle Virkeligheden af en saadan Indflydelse, og det ligger jo vist nok i Sagens Natur, at der for samme ei lader sig føre noget stringent Beviis, men det forekommer mig at være en hverken overdreven eller ubillig Fordring til en lærd Skole, at den bør have denne Indflydelse. Vist nok kommer her alt an paa Lærernes Personlighed, men gjelder ikke det Samme om Præstens moralske Indflydelse paa sin Menighed? og hvo vil dog negte, at jo Kirken og Skolen (om end enkelte af deres Tjenere ere nok saa uværdige?) bør, som Repræsentanter for de høiere aandelige og ideelle Interesser, virke alt muligt til at skaffe disse Anerkjendelse og haandhæve deres store Vigtighed midt under Hverdagslivets uophørlige Travlhed for det Materielle? Jeg kan ei finde det tvivlsomt, at naar Lærerne ved en Skole ere valgte med tilbørlig Vaersomhed, saa at de ere moralsk-ulastelige og med ægte videnskabelig Sands udrustede Mænd, som ere hensigtsmæssigen forberedede til og begejstrede for deres Kald, da maa Opholdet af fem eller sex slige Mænd i hinandens Nærhed nødvendig have gavnlige Følger for den

nærmere Kreds, i og for hvilken de virke, thi hos dem maa antages at være den Almeendannelse, den Lands- og Tænkemaades Retning, som ei lader dem ansee noget Menneffeligt for sig Uvedkommende: de ville ei kunne indskrænke deres hele Virksomhed til Skolen, men understøtte, befordre og ved Raad og Daad fremhjælpe ethvert til Menneffe- og Borgerheld sigtende Foretagende, som i en større eller mindre Kreds udbreder Velsignelse. Denne Indvirkning paa By og Omegn kan vel kun udeblive der, hvor Skolen ei er, hvad den bør være: hvor Rector og øvrige Lærere vogte deres vigtige Kald, som Leiesvende, og ei som gode Hyrder. Ogsaa af denne Grund maa jeg ansee det saa meget yndede Concentreringsystem for skadeligt, thi det lader sig dog neppe modsige, at flere, over en større Flade fordeelte Punkter, fra hvilke Lys udbreder sig over den nærmeste Omkreds, maac virke mere end enkelte faa om end mere skinnende Punkter.

Forlaget's Forfatter kalder det en almindelig og velgrundet Mening, at vi i Danmark have for mange lærde Skoler, men mon den virkelig er det i den Grad, i hvilken det ofte antages? Naar man ønsker at komme efter, hvad der er virkelig Folkemening, almindelig herskende Forestilling om en eller anden Gjenstand, da maa man vist nok ikke indskrænke sig til Hovedstadens Indvånere, eller til den Deel af dem, som yttre sine Anskuelser i Tidsskrifter og Blade, men erindre, at der ogsaa gives et stort og dannet Publikum, som ikke strax stemmes ved enhver Forandring i Det, man kalder den offentlige Mening, men uden just at føle Kald og Lyst til at fremstaae som Stemmegivende i Dagbladene, beholder sin Overbeviisning, indtil den kan roffes ved bedre og vægtigere Grunde, end de, som sædvanlig gjøres gjeldende.

Hvis man kunde adspørge denne Deel af det tænkende og dannede Publikum om Dets Stemme i denne Sag, da vilde det sandsynlig vise sig, at den Mening, at der hos os gives alt for mange Skoler for den høiere humanistiske Dannelse, ikke er saa ganske almindelig, men at dette Publikum forlanger, og vist nok med Føie, at de eengang tilværende Skoler af dette Slags skulle være gode og opfylde deres Bestemmelse, og dette vil da med andre Ord sige, at Lærerpersonalet, det lavere saavel som det høiere, skal være tilbørlig forberedet og dannet til sit Kald og valgt med al mulig Vaersomhed. En stor Deel af den Misfornøielse med vore lærde Skoler, som nu og da ytres, har vel sin Grund i Tidsalderens Forkjærlighed for de saa kaldte Realia, og for Alt hvad der nærmest berører de materielle Interesser, men tildeels støtter den sig ogsaa paa den Erfaring, at Skolerne saa ofte ikke præstere hvad man af dem anseer sig berettiget til at fordrø *).

En Virkning af Reductionen, som ei vil udeblive er den, at de Studerendes Antal derved noget vil formindskes, og hos den store Hob, som anseer Dette for et ubetinget Gode, vil denne Omstændighed sandsynligviis tjene til Reductionens Unbefaling, men jeg tilstaaer, at det er mig saare tvivlsomt, om den blotte Formindskelse i de Studerendes Mængde allerede er et Gode, naar de, som invita Minerva studere, ei kunne holdes borte fra Skoler og Universitetet, og hertil vil Reductionen intet

*) Enhver, som interesserer sig for de her kortelig omhandlede Gjenstande, og for det lærde Skolevæsen i Almindelighed, vil med sand Tilfredsstillelse læse: Fr. M. Bugge det offentlige Skolevæsens Forsatning i adskillige tyske Stater, samt Ideer til dets Reorganisation i Norge, 3 Bind, Christiania 1839; et Værk, som ei burde savnes i noget af vore Skolebibliotheker.

bidrage, da den kun kan gjøre Studeringer vanskeligere for de mindre bemidlede, men ei for de af Naturen mindre begavede, og at disse findes ligesaa hyppig i de høiere og mere formuende Stænder, som i de fattigere, er vitterligt for hver Mand.

Hvad kan en Kjøbstad gjøre for at beholde sin Latinskole?

Jeg har i ovenstaaende Stykke vedkjendt mig den Overbeviisning, at det vilde være beklageligt, om den Reduction af de lærde Skoler, som saa mange ønske, skulde finde Sted, og saaledes flere af de mindre Byer tabe deres Skoler. Vel er det muligt, at Mange ville ansee mig for ikke ganske upartist i denne Sag, siden Bordingborg Skole er iblandt dem, som trues med Ophævelse, ifald Planen med Gymnasialskoler bliver udført, men da jeg er saa langt fremrykket i Alder, at min Virksomhed som Skolemand snart maa ophøre, og jeg altsaa kan være temmelig rolig for, at Reductionen ikke bliver udført i min Embedstid, saa vil jeg i det mindste frifindes for at have ladet mig i min Anskuelse bestemme af personlige Hensyn. Min Partisthed skulde da være grundet i min Interessé for den By og den Egn, i hvilken jeg har tilbragt saa mange lykkelige Aar, og hvorvidt jeg har ladet mig bestemme heraf, er det ikke muligt for mig at bedømme, men det Vidnesbyrd tør jeg give mig, at jeg vilde paa samme Maade være partist for enhver anden By og Egn, hvor lignende Betingelser fandt Sted. Den paa-tænkte, og saa meget omtalte og befrygtede Reduction af flere mindre Skoler giver negtelig Anledning til adskillige

Betragtninger, som staae i nærmere Forbindelse med den, og meget naturlig ledes da Tanken hen til det Forhold, hvori de Byer, som have Latinskole, derved komme saavel til Skolen, som til det hele Borgerfamfund, fornemmelig til Landet og de Byer, som ikke paa denne Maade ere begunstigede.

Naar vi erkjende det for afgjort Sandhed, at enhver Statsborgers Forpligtelse mod det hele Samfund og mod dets enkelte Medlemmer stiger i samme Forhold, hvori han fremfor Andre er begunstiget ved Besiddelsen af store Goder, at saaledes f. Ex. den, som ved Fødsel og udvortes Stilling er sat paa en hoiere og mere indflydelsesrig Plads, har flere og vanskeligere Pligter at opfylde, end den, som staaer lavere, at den Formuende har Forpligtelser, som den Fattige ei kjender, at der af den, af Naturen med Landsfortrin rigelig udstyrede og med mangfold Kundskaber udrustede Mand kan fordres langt mere, end af den mindre begavede og mindre kundskabrige, saa maac vi vel ogsaa indromme, at hvad der i denne Henseende gjelder om den Enkelte, ogsaa maa gjelde om Samfund, om Communer, og at saaledes ethvert Gode, med hvilket den enkelte Commune er bleven af det hele Statsamfund begunstiget, paalægger denne hoiere Pligter, end den vilde have at opfylde, dersom den savnede det. Dersom dette er en Sandhed, saa følger vel deraf, at den By, som sætter Pris paa det Gode at have en Latinskole, ikke kan lade det være nok at den, naar den frygter for at miste det, indkommer til Regeringen med Forestillinger og Ansøgninger, men at den allerede tidligere bør, ved klart at indsee og tilbørligen at opfylde de Forpligtelser, som i denne Henseende paahviler den, bidrage alt Sit til at beholde det Gode. Det vil derfor vel ikke være upas-

sende engang at vende Bladet om, og betænke, om ikke den By, som befrygter, at dens Skole skal blive ophævet, selv kan gjøre andet, end klage og remonstrere? om den ikke ogsaa kan virke en Deel til at beholde sin Skole, og saaledes tildeels have sig selv at takke for Bevarelsen af det Gode, som engang er bleven den til Deel?

Som Hovedfordeel, som en lærd Skole bringer den By, hvori den findes, horer man ei sjelden anføre den oeconomiske, at de Handlende faae mere Uffætning, at Haandværkerne faae mere at fortjene og saaledes Penge-circulationen foroges i den lille Kreds, at de til Studeringer bestemte Ynglinges videnskabelige Uddannelse da koster langt mindre, og at det saaledes bliver muligt for den talrigste Klasse af Familiefædre, de ubemidlede, at lade deres Sonner, som dertil have naturligt Kald, studere, og jeg vil ingenlunde negte, at denne Grund til at ønske en Skole i samme By, hvori man selv boer, eller dog i Nærheden af den, maa have megen Vægt, men Forældre af det Slags, som jeg saa gjerne tænker mig dem, fornuftig kjerlige, samvittighedsfulde og gjennemtrængte af Følelsen af deres store Ansvar, saadanne Forældre ville vel være enige med mig i, at en Latinskole i Nærheden frembyder Fordele, som i Rigtighed langt overgaae de oeconomiske, og til disse regner jeg fornemmelig den, at Forældre ei behøve at udrides af den naturlige Forbindelse med deres Born, men kunne fortsætte Udøvelsen af deres kjerreste og helligste Pligt, den at opdrage deres Sonner. Det er vel en Overbeviisning, som stedsse mere rodfæster sig hos alle dem, som interessere sig for og have tænkt over Barndoms- og Ungdomsalderens vigtigste Veiledelse fremad mod sit store Maal, at Ordene Opdragelse og Underviisning ingenlunde betegne to i deres

Væsen forskjellige og fra hinanden affondrede Arter af menneskelig Virksomhed, men at ligesom begge have Formaal tilfælles, saaledes maae de ikke practisk isoleres. Saa vist, som det er, at ingen Opdragelse kan tænkes mulig uden Underviisning, eller at Barnets Villie ei kan ledes til det Rette, og ei faae den nødvendige Fasthed, med mindre man tillige bibringer Det Kundskab, ordner og berigtiger Dets Forestillinger, over og skærper Dets Aandsbevægelser, ligesaa uimodsigeligt er det vel ogsaa, at dette sidste kan skee, og Kundskab meddeles paa mere end een Maade, baade saaledes, at Opdragelsen derved understøttes og fremhjælpes, og saaledes, at imedens de intellectuelle Anlæg øves og bringes til stedse større Fuldkommenhed, sløves og vildledes de moralske. Underviisningen kan da arbejde lige imod Opdragelsen og denne mod hiin, men de kunne ogsaa gjensidigen understøtte og fremhjælpe hinanden. Begge Bestræbelser kunne kun lykkes i Forhold til, som de udgaae fra samme Aand og sigte til samme Maal. Her synes ganske at kunne anvendes Ordene: Hvad Gud Herren har sammenføiet, det skulle Menneskene ei adskille, thi overalt, hvor Adskillelsen er skeet, der har den straffet sig selv. Vissefinder denne Bemærkning ei lige megen Anvendelse paa enhver Art af Underviisning, thi Stoffet er saa forskjelligt, at det frembyder snart større, snart langt mindre Anledning til at virke i samme Aand og for samme Maal som Opdragelsen, og det er unegtelig denne Omstændighed, som det, i Forbindelse med den Menneskene saa kjere Magelighed, især maa tilskrives, at den Anskuelse har været saa almindelig udbredt, at Læreren, som saadan, som den der skal bibringe en vis Kundskab eller Færdighed, har intet eller lidet med Barnets Opdragelse at gjøre. En Lærer i Skrivning, Tegning, Dands

eller andre lignende Færdigheder, eller den, der som Ti-
 melærer undertiden i meget kort Tid underviser BARNET,
 staaer visnok ikke i saa nær Forbindelse med Forældrene
 i Egenskab af disses Medhjelpere ved den Deel af Op-
 dragelsen, som de ei selv kunne overtage, som den, hvori
 Huuslærere eller faste Lærere ved en Skole maae betragte
 sig, og Alt, hvad man med Rette kan fordre af dem,
 indskrænker sig til, at de ikke ved urigtig Methode og ved
 store Misgreb i Børnens Behandling arbeide mod for-
 nuftige Forældres Bestræbelser, men jo mere den Under-
 viisning, som Læreren meddeleer, forudsætter aandelig
 Indvirkning paa BARNETS Forstand og Hjerte, jo fastere
 og langvarigere det Baand er, som knytter Læreren til
 Disciplen og dennes Forældre, des mere nødvendig bliver
 naturligviis, hvis Opdragelse og Underviisning skal lykkes,
 den nøieste Samvirkning mellem Lærere og Forældre, men
 hvor meget en saadan gjensidig Understøttelse og Medvirk-
 ning til at naae samme Maal hindres ved den længere
 Afstand mellem Forældre og Lærere er i Dine faldende.
 Naar Forældrene i den By, i hvilken Skolen findes, eller
 de, som leve i Nærheden af den, hver Uge ved Charac-
 terbøgerne, eller, om de ønske det, endnu oftere ved Sam-
 taler med Lærerne kunne underrettes om deres Sønners
 Fremgang i Kundskab og Udvikling, medens de kunne
 modtage og give Raad, og mangengang hurtigen afhjælpe
 en eller anden, paa deres Sønners Landsuddannelse
 fordærvelig indvirkende Omstændighed, maae de fjernere
 boende Forældre indskrænke deres Deeltagelse i Opdragelsen
 til det, som de kunne virke i Ferierne eller ved en stadig
 Brevverling, og skjøndt det, som herved kan udrettes, ingen-
 lunde er ubetydeligt, kan det dog ikke sammenlignes med
 Indflydelsen af et bestandigt eller dog hyppigere Samliv.

Da nu den ønskelige Samvirkning af Forældre og Lærere finder ubertrydelige Hindringer i Hines Fraværelse fra Skolen, saa bliver det en Sag af yderste Vigtighed, at der findes Mellempersoner, som i Besiddelse baade af Forældrenes og Skolens Tillid, danne de Led, som forbinde begge. Disse, for Opdragelse og Underviisning under de angivne Forhold lige vigtige Mellemed bestaa naturligviis af de Familier, til hvis Varetægt og Tilsyn de fraværende Forældres Sønner betroes, de Familier, som tage Disciple i Huset, og derved træde i Forældres Sted, og paatage sig, saavidt muligt, disses Forpligtelser mod Børnene. Af hvor uberegnelig stor Vigtighed, flige Pleieforældre kunne være, er saa viensynligt, at neppe noget Beviis herfor behøves. Lærerne kunne hvor Disciplen er i et saadant Huus, hvor han behandles ikke som Logerende, men som Søn, i ethvert Tilfælde, hvor noget ønskes forandret i hans Flid eller Opførsel, strax henvende sig til hans nærmeste Foresatte, og ved Aftale med dem deels forebygge, deels hæve mange Hindringer for hans Fremgang og Udvikling, og en besværlig, bekvæmlig og dog ei sjelden frugtesløs Brevverling med de fraværende Forældre vil saaledes kunne undgaaes. Nødig skrider man sædvanlig til en saadan skriftlig Meddelelse (Jeg taler her ganske af egen Erfaring), fordi et Udtryk i et Brev, om det end er nok saa forsigtig valgt, saa saare let af Forældrene misforstaaes, og enten ved disses Ungstelhed tillægges en langt værre Betydning, end den, hvori det er brugt, eller ved deres Letsindighed oversees og ringeagtes. Ganste anderledes og meget lettere kan der virkes til Ungdommens Gavn, hvor Skolens Bestyrer eller Lærere mundtlig kunne meddele deres Bemærkninger og Raad til Vedkommende og strax kunne

opdage og berigtige enhver mulig indtræffende Misfor-
saaelse af de brugte Udtryk.

Ved at omtale disse saa vigtige Mellemlid i For-
bindelsen mellem Skolen og Forældrene berøre v en af
de store og væsentlige Hindringer for det offentlige Under-
viisningsvæsens Held, og jeg indseer ikke, at den ved nogen
Regeringsforanstaltning eller nogen Bestemmelse fra det
Offentliges Side vil kunne forebygges eller fuldkommen
hæves. Vel har man, om jeg erindrer ret, hos os gjort
det Forslag, og paa enkelte Steder i Udlandet iværksat
det, at den udenbyes boende Fader, som bringer sin Søn
til en offentlig Skole, maa navngive en i Byen bosid-
dende Mand eller Familie, som træder i hans eget Sted
i Forhold til Skolen, og til hvem dennes Bestyrer i
ethvert, Disciplens Vel betræffende Anliggende kan hen-
vende sig. Mogle Fordele vilde en saadan Foranstaltning
altid medføre, og blandt andre den, at alt oeconomisk
Mellemværende lettere kunde afgjøres, naar Skolen i
Henseende til Skolepenges Urlæggelse, Lærebogers og
andre Hjælpemidlers Anskaffelse ei havde med den fravæ-
rende Fader, men med dennes nærværende Repræsentant
at gjøre, men deels befrygter jeg, at Vanskelighederne
ved at holde en Søn til Studeringer i en fraliggende By
vilde herved endnu mere forøges, dersom Vedkommende
ei kunde faae ham antagen i Skolen, uden at nævne en
saadan Familie, der kunde staae i et, forholdsviis ikke
ganske ubetydeligt Forstud, og deels vilde den væsentlige
Fordeel, at Barnet, som undertiden i en ganske ung
Alder udrides fra Familielivet, kan i den fremmede By
og Omgivning modtages med Forældrefjerlighed og finde
Forældreomsorg og Deeltagelse, ikke paa den Maade
sikkert kunne opnaaes. Til en saadan Deeltagelse og

Omsorg trænger Barnet og Unglingen: hiint naturligtviis i endnu høiere Grad end denne, men ogsaa den ældre Discipel bør ikke savne den, og det vilde ikke være ønskeligt, om han blev alt for fremmed for Familielivet, og hans Dannelse, ved udelukkende at overlades til Skolen, tog en altfor eensidig, blot paa Kundskabserhvervelse eller Forstandsevners Udvikling beregnet Retning og det opdragende Element allene skulde indvirke paa ham i de Timer, han tilbragte paa Skolen. Det kan ikke være min Mening, at nogen fremmed Familiefreds ganske kan erstatte det fædrene Huus, naar dette i de væsentligste Henseender er for Børnene hvad det bør være dem, men naar jeg har erkjendt dette, da vil man vel ogsaa indrømme mig, at naar Drengen for sin videnskabelige Uddannelses Skyld tidlig maa forlade Fædrenshjemmet, da er det af saare stor Vigtighed, om han optages i en dannet, mod ham kjerligsindet Familie, hvor han finder om Deeltagelse og varm Interesse for hans physiske og aandelige Velværen, eller om han sættes i et Huus, hvor man troer at have gjort Alt for ham, naar man giver ham i rette Tid god, forsvarlig Føde, og holder hans Kammer reent, kort, hvor man betragter og behandler ham som enhver anden Logerende. At dette er almindelig Overbeviisning, bekræfter jo ogsaa Erfaring, da det er umiskjendeligt, med hvilken Omhu alle bedre Forældre bestræbe sig for at faae deres Børn anbragte i et saakaldet godt Huus, hvormed de mene en Familie, hos hvilken de troe at kunne forudsætte et saadant Sindelag, som jeg nylig har antydet.

Da nu det Forhold, som bør findes mellem Skolens Lærere, Disciplenes Forældre og den Familie, under hvis Varetægt de leve, aldeles maa grunde sig paa Kjerlighed og paa Følelse af moralsk Forpligtelse, og ei

kan ved udvortes Foranstaltninger eller Lovbestemmelser fremtvinges, saa kan jeg ei løsrive mig fra den Overbeviisning, at den Kjøbstad, som anseer det for et Gode at have en latinsk Skole, ogsaa har den moralske Forpligtelse at medvirke alt muligt til, at Skolen kan opfylde hvad der paaligger den, og at dette bedst kan ske derved, at Familier af den mere dannede Borgerklasse og af Embedsstanden vise sig villige til at tage udenbyes Disciple i Huset og være dem i Forældres Sted. Viselig kan det ikke ventes eller med Villighed forlanges, at nogen Familie skulde tage fremmede Born i Huset og yde dem Forældretilsyn under saadanne Betingelser, at dermed var forbunden Pengetab, men Hensyn til oeconomisk Fordeel derved vor heller ikke være fornemste, endnu mindre eneste Bevæggrund til at gjøre det. Hvad der mere end alt andet vor have Indflydelse til at bestemme de mere dannede Familier til at tage udenbyes Disciple i Huset, er vist nok den Kjerlighed, de selv føle til deres Sonner, og Overbeviisningen om den Forpligtelse de have mod andre Forældre, som savne det Gode, de selv nyde, at kunne beholde deres Sonner hjemme, og saaledes kunne forene Fordelene af offentlig og privat Opdragelse. Gives der noget Tilfælde, hvor Vigtigheden og Betydningen af vor Religions store Bud: "hvad Du vil, at Andre skulle gjøre mod Dig, det gjøre Du imod dem," maa blive enhver samvittighedsfuld Fader og Moder indlysende og hellig, da er det unegtelig dette, hvor det gjelder om at overtage en Deel af de Forpligtelser, som fraværende Forældre ved deres ydre Stilling hindres i selv at udføre, og som de ei paa nogen Maade kunne faae udforte, med mindre christeligssindede Forældre i den Bye, hvor Skolen er, heri ville understøtte dem. De Grunde, som man

hyppigst anfører herimod, ere mig vel bekendte, og de vigtigste blandt dem ere vel følgende: Det medfører for megen Tvang i det daglige Liv, naar man stedsse skal see sig omringet af fremmede Børn, og saa godt som aldrig være allene; det er et alt for stort Ansvar, man paatager sig ved at træde i Forældres Sted for Andres Børn, da man ofte tungt nok føler Vægten af de Forpligtelser, man har mod sine egne; man frygter for at de Unoder og Uartigheder (for ikke at tale om moralske Feil), som fremmede Børn maatte medbringe fra Forældrehuset, kunne deels være vanskelige at udrodde, og deels maaskee blive farlige Fristelser for Ens egne Børn, og derved baade kræve et langt skarpere og noiagtigere Tilsyn, end ellers var fornødent, og mangengang ubehageligt forstyrre den huuslige Tilfredshed. Enhver af disse Grunde har unegtelig sin Vægt, som det vilde være tankeløst eller letsindigt ikke at indromme, men jeg troer, at man forestiller sig det Byrdefulde ved Sagen langt mere trykkende, end det vil befindes at være, naar man blot strax sætter sig ind i det rette Forhold til Disciplen, som til en Søn af Huset, og at det Forkeerte og paa begge Sider Tvangfulde, som undertiden ytrer sig i dette Forhold, har sin Grund deri, at man behandler det fremmede Børn for meget som fremmed, eller som blot logerende. Pligtstridigt vilde det være, om Forældre, især de som have yngre Børn, vilde optage i deres Familie fremmede Børn, ganske uden Kjendskab til dem eller deres Forældre, og derved udsætte sig for at faae aldeles forkjelede og forvante Børn i Huset, men slike Tilfælde høre efter min Erfaring til de sjeldnere, og de kunne ved tilbørlig Forsigtighed undgaaes. At Forældretilsyn med fremmede Børn endog da, naar alle ydre Betingelser ere saa gunstige, som muligt, maac

medføre enkelte Byrder, og kræve enkelte Opoffrelser af egen Ro og Magelighed, vil ikke kunne negtes, men jeg bygger jo ogsaa paa de Forudsætninger, at det fornemmelig bør være Kjærlighed til Børn og varm Pligtfølelse, som bevæger til at paatage sig Byrden og finde sig i Opoffrelsen, og at det erkjendes for Sandhed, at den By, hvor kun faa af de bedre Familier ere villige hertil, ikke ganske kan siges at paaskjønne det, som et Gode at have en Latinskole, om den endog, naar den staaer Fare for at tabe den, indgiver de bønligste Ansøgninger om at beholde den.

I uadskillelig Forbindelse hermed staaer den visse ikke ubillige Fordring, at der tilstedes de udenbyes boende Forældres Sønner, som for deres Studeringers Skyld opholde sig i den By, hvor Latinskolen findes, Udgang til de bedre Familiekrede, hvorved særdeles meget vilde vindes saavel for deres øvrige sædelige Uddannelse, som for deres videnskabelige Fremgang selv. Skolen bør ikke staae isoleret: den kan ikke virke hvad den er bestemt til at virke til Disciplens hele Uddannelse, naar hans Liv uden for Skolen ikke staaer i nogen Harmonie med dennes Bestræbelser. Det er Omgang med andre dannede Mennesker uden for Skolens daglige Kreds, som kan bidrage saare meget til Sindelagets og Sædernes Forædling, da derimod den udelukkende Omgang med Skolekammerater, om disse end ere fuldkommen ufordærvede Børn, let give Disciplen en Ensidighed i Anskuelser og et Anstrog af Naahed, som neppe ganske undgaaes der, hvor Drengen og Ynglingen i sine Fritimer bestandig lever i en Omgivning, for hvilken han troer slet ikke at behøve at genere sig, og som han ikke søger at tænktes ogsaa ved sit Ydre. Uagtet jeg troer, at Enhver, som noiere har overveiet Sagen,

og løsbreven sig fra de gængse Anskuelser, som ved et Slags Tradition gaac uden videre Prove fra den ene Slægt til den anden, vil billige hvad her er sagt, saa formoder jeg dog, at Mange ville strax have to Indvendinger herimod paa rede Haand, nemlig først den, at Disciplen derved fristes til at spille for Meget af den Tid, han bør anvende til sin Forberedelse, og dernæst, at han ved at deeltage i selskabelig Omgang let faaer et Kavaleersving og lokkes ud af sin egentlige Sphære, ud af den Tone og Retning af Smag og Tilboieligheder, som for hans Alder og Stilling er den naturligste og gavnligste. For den blot løselige Betragtning synes disse to Indvendinger at være af megen Vægt, men naar de underkastes en noiere Prøvelse, vil det vist nok befindes, at man har mere Overdrivelsen og Misbrugen for Die, end Singen selv, og at man i den senere Alder har ondt ved at sætte sig ind i Disciplens eiendommelige Stilling i den fremmede By. Meget Tid kan han, især i de høiere Classer, ei have tilovers, men nogen bør han have til fuldkommen fri Anvendelse, thi ogsaa Ungdommen maa (som ovenfor er bemærket) ligesaavel som enhver anden Alder, i det den stræber og virker for sin Fremtid, tillige nyde det Nærværende og føle sig, saavidt muligt, glad og tilfreds. Jo mere dette er Tilfældet, desbedre vil den videnskabelige Uddannelse lykkes. Denne forudsætter, hvor den skal antage bestandig mere en fri og selvstændig Character, en Freidighed, et Mod og en Tillid, som hos de allerfleste Mennesker slappes eller taber sig ved en uafbrudt Aandsanstrængelse og en alt for stor Gensformighed i Beskæftigelse. Søgnedagsaftenerne vil Disciplen have fuldtop at gjøre med sin Forberedelse til næste Dags Skolearbejde, men Søndagen bør dog bringe ham, som

andre Mennesker, Svile og Forfriskelse, og ganske naturligt opstaaer da hos Barnet og Ynglingen det Ønske, at det maa forundes ham at finde denne nødvendige Udspreddelse og Forfriskelse i dannende og forædlende Omgang, ikke i store Selskaber, som jo sædvanlig ere de mindst dannende, men i Familiekredse. Den Frygt, at Disciplen selv skal have Skade af det saakaldte Kavaleervæsen, er i mine Tanker endnu mindre grundet, thi skulde det endog hos en Enkelt yttre sig paa en noget overdreven og komisk Maade, saa er det dog fremvoren af en god Rod, af den Bestræbelse at behage ved sit Ydre, som vist nok, inden sine rette Grændser, ei er at dable, om den endog undertiden tager fejl i Maaden og Midlerne, og i al Fald er dette Væsen at foretrække for den modsatte Feil, det Anstrog af Raahed og Plumphet, den af Horats dablede *asperitas agrestis et inconcinna*, som Udelukkelse fra de bedre og mere dannede Selskabskredse saa let leder til. Endelig ville jo Lærere og ældre Venner, som staae i nærmere Forhold til Disciplen, let kunne gjøre ham opmærksom paa slige smaa Udskielser fra den rette, for ham passende Tone, thi ogsaa her er det jo de Ældres Pligt at raade, venlig advare og lede Ungdommen, hellere end uophørlig at bedømme den med Strengthed og gjentage de forslidte Jeremiader om dens Ubeskedenhed, Fripostighed o. s. v. Det kan aldrig falde nogen Fornuftig ind, at ønske, at Disciplene, hvor der tilstedes dem Udgang til Familier og selskabelige Kredse, skulle behandles anderledes, end det kan passe sig for deres Alder og Stilling: de bør ikke tiltales og behandles, som fuldkomne voksne og ældre Mennesker, men saaledes, som fornuftige Forældre vilde behandle deres egne Sønner, og ønske, at de af Andre maae blive behandlede, altsaa som

Ynglinge, man gjerne seer om sig, lader overalt, hvor det passer sig, deeltage i Samtalen, men endnu udelukker fra mangen selskabelig Tidsfordriv, som maa forbeholdes de modnere Aar.

Endnu gives der andre Maader, paa hvilke Indvaanerne i den By, som har en Latinskole, og ansee det for et Gode at have den, kunne lægge denne deres Anskuelse for Dagen og tillige understøtte Skolens Bestræbelser. Dette vil skee, naar Disciplenes Forældre og Værger ved hver Uges Udlob affordre dem Characterbogen, bevidne ved Navns Underskrift, at de have seet den, og i øvrigt benytte Lærernes ved Charactererne meddelte Bedømmelser til at bortrydde enhver Hindring for Disciplenes Flid og Fremgang; naar de med Interesse bivaane de offentlige Prøver og Skolens enkelte Høitideligheder, thi ved at yttre en saadan Deeltagelse for Skolen og dens Virken, vise de jo Ungdommen, at Det, som Lærerne dagligen opmuntre dem til, at Det, som inden for Skolens Vægge tillægges saa stor Bigtighed, ogsaa uden for samme erkjendes som vigtigt, som følgerigt for hele Fremtiden. Hvor en saadan Interesse for Skolen aldeles ikke, eller kun svagt spores, der opstaaer saa let hos den mere sløve Discipel den Tanke, at han gaaer i Skolen, fordi det nu engang er saaledes Skik og Brug, at han paa den Maade skal henlide nogle Aar.

Vilde Noget spørge, hvorledes alt det, som her er bemærket, kan bidrage til at en By beholder sin Latinskole? da synes Svaret at ligge meget nær: fordi Byens Indvaanere herved meget understøtte Skolens Bestræbelser og medvirke til dens Flor, som jo sædvanlig bedømmes efter dens Frequent's, og at denne Frequent's vil forhindre, at der ikke hos en stor Deel af Publikum og hos høie Ved-

kommende opstaaer den Tanke, at Skolen er overflødig, og som saadan kan ophæves. Vel er det sandt, at en Skoles Glor for største Delen beroer paa dens indre Værd eller, hvad her er det Samme, paa Lærernes Personlighed, men da dette er saa almindelig erkjendt, at der herom vel ei kan være to Meninger, har jeg anseet det ikke upas= sende ved disse Linier at henlede Opmærksomheden paa de her berørte, ingenlunde uvigtige Omstændigheder.

Mon Philanthropinismen skulde have Uret i alle sine Lærdomme og Paaastande?

Det er en Skjebne, som træffer ei blot enkelte, i en eller anden Henseende udmærkede Mennesker, men ogsaa Systemer og Institutioner, at naar de en Tid lang have været betragtede ene fra den fordeedlagtige Side, naar de have været Gjenstand for almindelig Beundring, og man af deres Bedrifter og deres Indflydelse har ventet de meest forbausende Virkninger, ja undertiden en fuldkommen For= andring af de menneskelige Anliggender, omstemmes efter= haanden den offentlige Mening om dem i den Grad, at man nu blot seer deres mindre gode Sider, og bliver blind for det meget virkelig Velgjørende, som de i sin Tid have bevirket, og hvis Følger man endnu selv nyder godt af, uden at man erkjender det. Exempler herpaa ville falde Enhver ind, som er nogenlunde bekjendt med de vigtige politiske, religiøse, videnskabelige og sociale Mod= sætninger mellem det 18de Aarhundredes sidste, og det 19des første Halvdeel, men intet af disse mange Exempler ligger Skolemanden nærmere, end det Opdragelses= og Underviisningsystem, som ved sit første Fremtræden blev

faa meget udbasunet under det anmaasende Navn, Philanthropinisme, og som nu sædvanlig lige faa ubillig forhaanes og ringeagtes, som det før blev lovpriist og beundret.

Levende gennemtrængte af Følelsen af det Falske og Skjeve i de hidtil herskende Grundsætninger og de hidtil fulgte Metoder i Opdragelse og Underviisning gif Basesow, Wolfe, Trapp og deres Tilhængere unegtelig for vidt i at fremhæve og anbefale Fortrinene ved det nyere System, som byggedes paa en større Tilnærmelse til Naturen og en mere umiddelbar Anvendelighed paa det borgerlige Liv. Den frydende Tone, i hvilken Systemets Forkæmpere forkyndte dets Virkninger, som om disse useilbarligen vilde bortrydde den største Deel af de Lidelser og Plager, under hvilke Menneſkeheden sukede; den forvendte, ofte barnagtige Maade, hvorpaa Philanthroperne paa mange, ja vel paa de fleste Steder practisk anvendte deres Grundsætninger, og tillige Systemets egen Svaghed, som især viste sig i Tilsideſættelse af Hensynet til Menneſkets høiere og evige Bestemmelse, og i den slappe Eftergivenhed og Blødhed i Ungdommens Behandling; alle disse Omstændigheder maatte snart skaffe Systemet mange Modstandere blandt sindigere og mere alvorlige Skolemænd og Forældre, for ei at berøre den Modvirkning, som strax fra dets første Udbredelse viste sig fra de eensidige, alle saakaldte Realia udelukkende Humanisters Side. Da saa lang Tid var forløben, at man med nogen Sikkerhed kunde paa dette System anvende det gamle, sande Ord: "paa dets Frugter skulle I kjende det," og da Erfaringen syntes ganske at bestyrke de Indvendinger, som tidligere vare fremsatte mod det, da maatte det vel falde, men dog skeete det ikke, uden at man, tvungen ved Sandhedens

Magt, havde i det offentlige og private Skolevæsen gjort det mange Concessioner, især ved at optage i den Cyclus af Kundskaber, som skulde meddeles Ungdommen i Skolerne, endeel saadanne Underviisningsfag, som hidtil deels havde været aldeles udelukkede, deels saare stiftmoderligen behandlede. Humanisterne roeste sig af Seieren, men viiste mod det formeentlig overvundne Partie det Overmod og den Uretfærdighed, som Seierherrer saa vanskelig holde sig fri for, thi efterat man i det offentlige og private Skolevæsen, og endnu mere i den huuslige Opdragelse havde indført mange og meget væsentlige Forandringer, hvis Nødvendighed Philanthropinismen havde godtgjort, gik man løs paa det øvrige, uregtelig Urigtige og Overdrevne, viiste det Falske og Misforstaaede deri, og vandt nu temmelig let Seier over dette, men undlod at erkjende, at den vigtigste Deel af det haanede og formeentlig antiquerede System var allerede gaaet over i de efter den modificerede Humanismes Grundfætninger indrettede Skoler.

Et Værk, hvori begge Systemers Grundfætninger om Opdragelsens og Underviisningens Diemeed og om den sidstes Gjenstande og Methode med stor Skarpsindighed og Udførlighed og temmelig upartisk ere afveiede mod hinanden og bedømte, er den berømte Niehammers Bog: "Der Streit des Philanthropinismus und Humanismus in der Theorie des Erziehungunterrichts unserer Zeit. 1808" og det kan vel neppe betvivles, at denne Bog har bidraget meget til, at det humanistiske System har faaet Udseende af at være det seirende, men det forekommer mig dog, at man ved denne formeente Seier uvilkaarlig mindes om det horatsiske: "Græcia capta victorem cepit." Thi Philanthropinismen faldt først efterat det Meget

Sande og Rigtige, som laac i dets Grundsætninger, var optagen i og sammensmeltet med det ældre Skolevæsen.

Her er ikke Stedet til vidtløftigere at udvikle og documentere dette, og det er heller ikke nødvendigt, da ingen, som er nærmere bekendt med Opdragelsens og Underviisningens Tilstand før og efter Philanthropinismen i Sydsjælland og Danmark, kan være uvis i sin Dom i denne Henseende. Jeg vil indskrænke mig til een af Modsætningerne mellem de to Systemer, som jeg troer at være endnu i vor Tid ikke uden Interesse, og jeg vil anføre den med Niethammers Ord, thi han er vist nok ikke partisk for Philanthropinismen. Denne Modsætning angaaer Methoden ved Underviisningen og er i hans Værk fremstillet saaledes:

Humanismens Grundsætning:

Den opdragende Underviisning maa nødvendig behandle Disciplens Læren som en alvorlig Sag, for ved tidlig anstrengt Virksomhed at vække ham til Glid og Arbeidsomhed.

Philanthropinismens:

Den opdragende Underviisning maa paa enhver Maade lette og forsøde Disciplens Læren for at gjøre Lingen til en Glæde for ham og derved vække og grundlægge hos ham Lyst til sit Arbeide.

Saaledes, som Modsætningen med Hensyn til Methoden her af Niethammer er bleven fremsat, ville alle tænkende Pædagoger vist nok være tilbøielige til at give Humanismen ubetinget Ret, men jeg indseer ikke, at dens Grundsætning er i Strid med Philanthropinismen, naar man af dennes Lære tør borttage de tre Ord: "paa enhver Maade" og denne lille Bestemmelse er vel snarere bleven foranlediget ved Misforstaaelse og forkeert Anvendelse af Philanthropinismen, end af Det, som dens for-

nuftige Talsmænd have lært. Unegtelig kan den Bestræbelse at lette Underviisningen og at gjøre denne behagelig for Disciplen forlede til mangfoldige Misgreb, og at mange deslige ere begaaede, er almindelig bekjendt, men lige saa unegteligt er det, at den fuldkomne Forsømmelse og Tilfidsættelse af denne Bestræbelse ogsaa foranlediger Misgreb, som høre til de groveste Forsyndelser mod fornuftig Methode, som kunne begaaes, men de Urigtigheder og Feil, som følge af denne Tilfidsættelse blive vist nok mindre bemærkede, end hine, fordi de ikke falde i det Komiske, men have mere i sig af det Haarde og Strenge, hvori saa Mange i vore Dage sætte Disciplinens Væsen. Begge Grundsætninger for Methodens ere, naar de rigtig forstaaes og fornuftig anvendes, fuldkommen sande og overensstemmende, men begge ere ogsaa udsatte for at misforstaaes og misbruges, og saaledes som det nu staaer til hos os, vil man vel let indrømme mig, at Humanismens Grundsætning vildleder langt flere, end Philanthropinismens. Det er derfor mit Ønske ved nogle faa Bemærkninger at henlede Opmærksomheden paa denne Gjenstand og yde et Bidrag til at opklare og berigtige Forestillingerne om den.

Humanismens Grundsætning udelukker, naar den rigtig forstaaes, ingenlunde en fornuftig Bestræbelse for at lette Børnet og Unglingen sit Arbejde, og Modsætningen er derfor (naturligviis under den Forudsætning, at man tør borttage de tre Ord: paa enhver Maade) kun tilsyneladende, og den maa aldeles forsvinde der, hvor Underviisningskonstens Theorie studeres af hver Den, som vil udøve den, men hvor dette Studium ringeagtes, eller, som Tilfældet er hos os, overlades ganske til den Enkelte, uden at Staten fordrer noget Beviiis for, at

han har beskæftiget med det, der vil alt beroe paa Tilfældigheder, det er paa heldige eller uheldige Omstændigheders Indvirkning og paa Læreren's Personlighed, som vel ingensinde vil være uden Indflydelse paa hans Underviisning, men dog ikke bør yttre denne paa en Maade, som modvirker al Underviisnings Hovedoieemend. Det vil derfor vel ikke ansees for overflodigt at gjøre opmærksom paa, at det ikke allene er muligt for Læreren, men at det er hans Embedes Medfør og Pligt med den strengeste Sagttagelse af den Fordring, som Humanismen gjør, at gjøre Disciplens Læren til en alvorlig Sag og tidlig vænne ham til Arbeidsomhed og Anstrengelse, at forbinde et stadigt Synsyn til Philanthropinismens Regel at lette Arbeidet for Discipulen, og saavidt muligt bringe det dertil, at det bliver ham interessant. Humanismens Forsvarere have fuldkommen Ret, naar de lære, at der i den menneskelige Natur er nedlagt en Ladheds Drift, en vis inertia, som gjør, at Barnet, saa gjerne det endog efter eget Valg og Lure syssler med Smaating, affkyer i Almindelighed det til Tid og Sted bundne og Eftertanke og Mandsanstrengelse krævende Arbeide, og at det derfor bliver Læreren's og Opdrageren's Opgave ved streng Fordring af bestemte Pligtarbeider at styrke Barnets Villie til at betvinge denne naturlige Ulyst: de have endvidere Ret i, at Mængden af Børn, naar Valget overlades til dem selv, hellere ville anstrenge Legemet's, end Sjelen's Kræfter, og at de, naar disse skulle anvendes, meget hellere beskæftige dem med synlige og sandfelige Gjenstande, med de saakaldte Realia, end med Begreber og Forestillinger, da den synlige Natur og dens Phænomener ligge dem nærmere, og vække mere levende deres Interesse, end den egentlige Tænkning's Functioner, som Grammatiken fremstiller, og at det ifølge

denne Erfaring paaligger Skolen at øve BARNETS og JUNG-
 LINGENS aandelige Kraft fornemmelig paa de Gjenstande,
 som ere fjernere og vanskelige, og som Disciplene ikke
 uden ydre Anledning og Tvang vilde falde paa at be-
 skjeftige sig med. Alt Dette indrommes gjerne, men just
 i disse Erfaringer synes der at ligge en Opfordring til
 at anvende Lettelsesprincippet, i det man paa enhver for-
 nuftig, med Opdragelsens Hovedvoiemæed bestaaende Maade
 søger at bortrydde de Hindringer, som vanskeliggjøre det
 for BARNET at betvinge sin egen naturlige vis inertiae.
 Selbovervindelse er ofte Manden svær: hvorledes skulde
 den da blive BARNET og JUNGlingen let?

Skolen bør ogsaa i denne Henseende stadig have
 for Die Stoikernes sande Grundregel at følge Naturen,
 og gjør den dette, da vil den ogsaa bemærke, at ligesom
 Naturen, eller hvad der her er det Samme, Alverdens
 vise Styrrer har med hver Selbovervindelse for at opfylde
 Pligtens hellige Bud noie forbunden Følelse af Til-
 fredshed og Glæde, saaledes har den lettet især de første
 Skridt fremad paa Pligtens Bane, indtil den moralske
 Kraft lidt efter lidt tiltager og bliver stærk nok til at
 modstaae Sandseligheden. Vi ville laane et Exempel fra
 den tidligere Barnealder selv. Drengen har hidtil i For-
 ældres og Sødfendes Kreds tilbragt sin Tid i Stue,
 Gaard og Have, som han vilde, men nu komme de
 Aar, da regelmæssig Underviisning og Skolegang skal
 begynde, og denne første alvorlige Pligt, som fordres af
 ham, vilde, dersom dens Betydning strax kunde staae klart
 for BARNETS aandelige Blik, føre omtrent et saadant
 Sprog: "Du skal for en stor Deel af Dagen forlade
 "Din Frihed, Din Lyst til at beskjeftige Dig med Dine
 "vante Indlingslege og Tidsfordriv, og i det Sted lade

"Dig inde Slutte inden fire Bægge, sidde rolig paa Din
 "Bænk og henvende uafbrudt Dine Tanker og Din Op-
 "mærksomhed paa Begreber og Gjenstande, som for en
 "stor Deel ere Dig aldeles fremmede, og intet Tillok-
 "kende have for Dig." Dette Sprog vilde være fuld-
 kommen Sandhed, men tillige høist affrækkende for Bar-
 nets saa godt som ene herskende sandfælige Natur, og
 derfor fremtræder Pligten ikke i Begyndelsen med en saa
 alvorlig Mine. Vel kan det være muligt, at der endnu
 fra den Tid af, da man med Forestillingen om Skole
 forbandt den om haard, streng Behandling, om Skjælds-
 ord og Slag kan hos Eldre være en Deel Remini-
 scenzer tilbage, og at den Maade, hvorpaa Skolegang
 da i det daglige Liv omtales, lettelig kan endnu mere
 forøge hos Barnet Skrækken for det Sted, hvor Skole-
 mesteren staaer for dets Phantasie, som en Bussemand,
 og Straf og Prygl, som det sikreste Udbytte, men disse
 Levninger fra en raaere Fortid ere nu saa temmelig for-
 svundne, og til dem behøve vi derfor ikke videre at tage
 Hensyn. Tænke vi da her kun paa de af selve Sagens
 Natur flydende Omstændigheder, som maae gjøre Overgan-
 gen fra den tidligere Barndoms fuldkomne Ubundenhed i
 Virksomhed til den regelmæssige Skoleunderviisning til en
 nedtrykkende Byrde for de unge Kræfter og den endnu
 svage Villie, da maae vi tilstaae, at disse i Begyn-
 delsen deels ere dulgte for Barnet, og deels opveies af
 adskillige Behageligheder og Nydelser, som det hidtil ikke
 kjendte. Det lærer ved Underviisningen at bruge og øve
 Kræfter, som det hidtil ikke var sig bevidst, og enhver
 Gøelse af Kraft og Anvendelse af den glæder Barnet,
 det tilfredsstiller ved enkelte af Underviisningsgjenstan-
 dene sin Videlyst, og bringes paa en hidtil ukjendt Maade

i Forbindelse med den hele omgivende Verden, hensættes ved Phantasiens Hjælp, som hos mange Børn er saa særdeles levende, i fjerne Tider og fjerne Egne, og dersom Barnet kommer i en Skole eller dog undervises i Forening med andre, da kommer endnu den Glæde til, at gjøre Bekjendtskab med Jevnaldrende, som have samme Tilboeligheder og samme Interesser og at kappes med dem. Saaledes har Naturen, eller et viist og herligt Forsyn baaren Omsorg for, at mange, med Pligt- opfyldelsen forbundne Behageligheder gjør Overgangen fra det ubundne Barndomsliv til Skolens Tvang lettere for Barnets Sandfælighed, ja under gunstige Omstændigheder endogsaa til en Glæde. Dog bliver saa ofte denne klart for Dagen liggende Wiisdom miskjendt og derfor modarbejdet af Menneskene, naar de, til hvem Barnets første Underviisning betroes, aldeles ikke formaae at tænke sig ind i dets Sted, og derfor enten byde det en Landsføde, som kun kan være passende for en modnere Alder, eller vibringe det Kundskaber efter en Methode, som er den mageligste for dem selv, men ei den, som burde anvendes i en saa tidlig Alder.

Maafkee vil Man indromme mig, at jeg har fuldkommen Ret i alt dette, hvad den egentlige Barnealder angaaer, men at i Forhold, som Kraften udvikles og styrkes hos den ældre, vorne Discipel, maa Pligten fremstilles for ham i al sin Alvor og Hellighed, og Bestræbelserne for at lette ham Arbejdet blive fordærvelige for ham selv, forsaavidt de hindre ham i at høste den rette Frugt af samme, som just skal bestaae i Landsvevnernes Øvelse og Forædling ved deres Anvendelse paa det Vanskelige, paa det, som kræver Anstrengelser. Her maa jeg aldeles billige Thesis selv, i det jeg erklærer

mig imod den Slutning, som udledes deraf, eller i det mindste mod den practiske Anvendelse af samme, saadan som den vel i Almindelighed finder Sted. Det er vel uimodsigeligt, at man i Forhold som Lærlingens aandelige Kraft vorer, deels ved den naturlige Udvikling, og deels ved Underviisningen selv, bør gjøre stedsse strengere og alvorligere Fordringer til ham, at Pligten stedsse mere bør gjøres ham til et helligt Bud, der kræver Tilfidesættelse af egen Lyst og Fornegtelse af kjære Ønsker (at lære det Modsatte vilde være at glemme den menneskelige Naturs Adel og Underviisningens Bestemmelse), men af Alt Dette følger ingenlunde, at Bestræbelserne for at lette Underviisningen og gjøre den behagelig bør ophøre, eller antager man maaskee, at det Hensyn til Gvnernes Svaghed, som man dog troer at skyldte Barnet, skulde være unødvendigt, eller endog skadeligt for Disciplen paa 15, 16 Aar, eller derover? Dette kan ei være Nogens Mening, som har tænkt over Sagen, og det er saa langt fra, at den Pligt at lette Arbeidet for Disciplen nogenstunde i Skolen ophører, at den endog vedbliver ud over Skolegangen, og paahviler den academiske Lærer lige saa vel, som Skolemanden.

Ogsaa Disciplen i Skolens høiere Classer, som har forladt den egentlige Barndom, har Kampen at bestaae mod egen Lyst og Villie, og Læreren bør ville og forlange, at han gaaer ud af dem, som Seierherre, men netop derfor bliver det Pligt for Læreren, som hans Styrrer og Leder paa den ikke altid lette Bane, paa enhver rigtig med al Underviisnings høieste Maal bestaaende Maade at gjøre ham sit Arbeide til en Glæde og bortrydde alle de Hindringer, som ikke udgaae fra dets egen Natur. Denne Pligt tilfidesætter man ved at fordre

af Disciplene saadanne Opgaver, som ere over, ikke den Enkeltes, men de Flestes Gyner, over det Maal af Kræfter og den Grad af Udvikling, som i den Alder kan forudsættes hos Lærlinge af ret gode, men ikke udmærkede Anlæg; man tilsidesætter den endvidere ved at fordre en uforholdsmæssig Anstrengelse i enkelte Discipliner, ved hvilken man maaskee troer at øve en eller anden Sjeleevne, f. Ex. Sukommelse, Phantasie eller Dommekraft (hvo tænker ikke her paa Udenadslæren af Departementer, Shirer o. s. v. i den politiske Geographie, Navne paa ubetydelige Smaabyer og deres Folkemængde, Kvadratinthold af ubekjendte, af vilde Folkestammer beboede, Lande i fremmede Verdensdele, detaillerede Enkeltheder i den physiske Geographie, Kongerækker i Middelalderen, vidtløftige Definitioner og Udviklinger af Begreber i Grammatiken, Undtagelsen af Ord, som Disciplen maaskee aldrig træffer paa under Læsningen af Classikerne?), men som kræve en Tid og Umage, som langt bedre vilde være anvendte paa vigtigere Gjenstande. Man overtræder ogsaa denne Pligt ved at fordre med streng Upartiskhed eller Retfærdighed (om man vil give det dette Navn) ligemeget af alle Disciplene i en Klasse, og mene, at naar Alt er foredraget med muligste Tydelighed og Bestemthed for den hele Classes Disciple, og en Deel af dem gjøre fuldkommen Rede for det Foredragne, saa maa den, som ei kan gjøre det, nødvendig have været enten uopmærksom, eller doven: en Dom, som vist nok ofte er fuldkommen grundet, men kun kan være det, naar den er bygget paa længere Tids Erfaring om Discipelen og paa andre tilstødende Sagttagelser. Den Lærer, som har den tilbørlige Interesse ei blot for sin Videnskab selv, men ogsaa for dens Opfatning og

Tillegnelse af de enkelte Disciple, vil snart bemærke, hvor stor Forskjel der er paa den større eller mindre Lethed, med hvilken denne Tillegnelse skeer, og han vil let overbevise sig om, at der ikke sjelden af den Discipel, som gjør mindre godt Arbejde for sit Pensum, er anvendt større Flid og Opmærksomhed, end af enkelte af dem, som svare tilfredsstillende. Dersom han nu bevidnede sin Tilfredshed med det Præsterede, eller gav Flidscharactererne uden alt Hensyn til denne Forskjellighed, og ei gav lige Characterer uden for lige gode Præstationer, saa havde han vist nok vrist et Skin af Retfærdighed, men dette havde været bedragerisk, og den hos Ungdommen saa levende og sædvanlig rigtige Takt for Retfærdighed vilde saares, i det ikke Bestræbelsen selv, men udelukkende dens Udfald blev bedømt. At træffe den rette Middelvei i Bedømmelsen af Disciplens paa det enkelte Pensum anvendte Flid forudsætter vist nok et Kjendskab til det eiendommelige ved hans Mandsøner, som kun kan være Resultatet af længere Erfaring, af skarp Iagttagelsesevne og en fin pædagogisk Takt, og derfor ei kan være hver Mands Sag, men for en afgjort Sandhed maa det vel erkjendes, at den Lærer, som under sin daglige Virksomhed bestandig har Philanthropinismens Grundsætning, at lette Arbejdet for Discipelen og gjøre det kjert for ham, for Die og paa en fornuftig Maade indretter sin hele Methode og sin Udfærd mod Ungdommen efter den, vil langt sjeldnere være udsat for at begaae den Feil at skjere, efter Ordsproget, Alle over en Kam, end den, som eensidig hylder Humanismens Grundsætning saaledes, som den af Riethammer er fremsat.

Det er jo noksom bekjendt, hvor tilbøielig man i det daglige Liv er til at classificere Lærerne ved at kalde dem

milde eller strenge, og saa ubestemte som disse Benævnelser end synes at være, ligger der dog vist nok (som Rector Flemmer rigtig bemærker i Tidskrift for Litteratur og Kritik 1840, 4de H. Pag. 301) en væsentlig Systemforskiel til Grund for denne Inddeling. Begge Systemer have i de sidste Aar (see Programmet fra Roeskilde for 1838 og Anmeldelsen af samme i Tidskrift for Litteratur og Kritik, 1ste Aargangs 4de Hefte) hos os fundet deres Talsmænd, og Enhver, som interesserer sig for det lærde Skolevæsen, har vel prøvet og veiet de for begge anførte Grunde. Det lader sig vel ikke betvivle, at jo den Lærer, som eensidig hylde hiin af Niethammer fremsatte og billigede Grundsetning for Methodoen, som tillægges Humanismen, maa være tilbøielig til en strengere Fremgangsmaade, imedens den, som erkjender det Rigtige og Sande i Philanthropinismens Princip just derved maa ledes til større Mildhed. Rector Flemmer bemærker, at det sædvanlig er de ældre Lærere, som hylde Mildhedsprincipet, og de yngre, som erklære sig for det modsatte, og han troer at finde Kilden til dette saa almindelige Phænomen deels i de forskjellige af Alderen følgende Charactertræk og Ungdommens større Fyrighed og Raffhed, og deels i den yngre Lærers særegne Forhold og Stilling mod Disciplene. At heri er en Deel Sandhed vil Ingen negte, men Hovedårsagen vil man neppe finde i de to her anførte Omstændigheder, men snarere i Tidens hele Aandsretning og i den før omtalte Mangel paa Forberedelse til og Studium af den practiske Underviisningskonst. Horatses mesterlige Characteristik af de forskjellige Mennefsalderne (ars poetica v. 158—74) bliver til evige Tider træffende, og enhver vil i sin Kreds kunne fremstille Originaler til Digterens Skildringer. Vi maac da vist ind-

romme, at der i Alderdommens Characteristik er Meget, som synes just at maatte være til Hinder for Lærervirksomhed, og som derfor snarere kunde gjøre Strengthed nødvendig (*Senex res omnes timide gelideque ministrat, difficilis, qverulus, laudator temporis se puero acti, castigatōr censorque minorum*). Flyder Blodet raskere i den yngre Lærers Aarer, er han da ikke netop derved i nærmere Sympathie med den Ungdom, som han skal undervise? maa det ikke just derfor blive ham langt lettere at meddele sin Underviisning det Liv, den Fyrighed og Interessē, som fængsler den Unge Opmærksomhed og gjør Arbeidet dobbelt behageligt saavel for Lærer, som for Lærling? Disse Spørgsmaal maae vist nok besvares bekræftende, naturligtvis under Forudsætning, at den øvrige Lærerdygtighed er lige, at den yngre saavel som den ældre Lærer udøver sine Kaldspligter med levende Interessē for sin Videnskab og med Kjærlighed til Ungdommen. Dersom da Erfaring viiste os det modsatte Phænomen, at de ældre Lærere i Almindelighed vare de strenge, og de yngre de mildere, da vilde dette endnu lettere kunne forklares af de forskjellige Levealderes Charactertræk, end det som nu finder Sted, og der bliver da kun den Indflydelse tilbage, som Lærernes forskjellige Stilling og Forhold til Ungdommen kan have, men som neppe er saa betydelig, som Rector Flemmer antager. Gaae vi med Lanterne en 40 eller 50 Aar tilbage i vort Fædrelands Skolehistorie, da vilde vi netop finde dette bekræftet, thi da vare vel i Almindelighed Rectorerne og de ældre blandt de saakaldte Hørere de *morosi et qveruli*, af hvem Strenghedsprincipet blev hyludet, og de yngre vare dengang Talsmænd for Mildheden. Saaledes stod det vel temmelig almindelig til

hos os, efterat den af vort lærde Skolevæsen saa høit fortjente og uforglemmelige Rector, Johannes Henrik Tauber (Rector i Horsens, Odense og Roeskilde fra 1775—1808) havde ved sit Exempel viist, at Underviisning kan gives og Ungdommen behandles paa en ganske anden Maade, end den, som hidtil var bleven anseet for den eneste anvendelige*). Dengang var det just de yngre Lærere, som, tiltalte og opmuntrede ved hans Exempel, samt ved det dengang saa ivrigen drevne Studium af Pædagogik, og den herved vakte Estertanke over Underviisningens Hensigt og høieste Grundsætning, søgte at vinde Ungdommen for Skolearbeidet, at gjøre dette saa behageligt og folgelig saa let for den, som Omstændighederne tillode, ved at indrette Underviisningen overeensstemmende med Konstens evig sande og gjeldende Regler.

I Alderens Forskjellighed kan da Grunden til det her omhandlede Phænomen ikke fornemmelig søges, og lige saa lidet i Lærernes forskjellige Embedsstilling (skjøndt jeg ingenlunde vil frakjende disse to Omstændigheder al Indflydelse), men det maa for en stor Deel forklares af det siden saa ganske tilfidesatte Studium af Underviisningskonstens Theoric, thi for den Lærer, som uforberedt ved dette Studium, og blot støttende sig til den Smule Erfaring, han har fra sin egen Skolegang, eller fra den Underviisning, han selv har givet, bliver ansat ved en lærd Skole, maa det vel synes lettere og naturligere at

*) Saa mislykket endog det Vers er, som salig Professor Jens Møller har sat under Taubers Portrait, og som ogsaa findes aftrykt i Mnemosyne 1ste D. Pag. 70, seer man dog, at den saa kundskaberrige, som gavnelystne og hæderværdige Mand har fornemmelig villet fremhæve denne Fortjeneste af Tauber.

holde sig simpelhen til Humanismens ovenfor angivne Grundsætning, end at gjøre sig noget bekjendt med Philanthropinismens Fordring og gjøre sig selv duelig til at opfylde den. Ved at haane Philanthropinismen og det 18de Aarhundrede, i hvilket den opstod, er det jo desuden saa let at faae Udseende af at høre Nutiden til med Haar og Hud, og at være gaaet frem med Tiden, og at denne Roes i Manges Dine staaer over alt andet, er jo vitterligt nok.

Af fuldt Hjerter vil enhver sand Skolemand gjøre Rector Flemmers herlige Ord til sine (Tidskr. for Litt. 2den Aarg. 4de Hefte Pag. 302) "de Misgreb, som ofte begaaes af Strenghedens Tilhængere, tage al Betsignelse bort fra Arbeidet" og under sin daglige Sysse vil han aldrig glemme, at det ei kommer an paa, ved hvilkeformhelst Midler at fylde Disciplene med alskens Kundskaber, som de kunne have paa rede Haand ved en Examen, men at vække sand Kjærlighed til Videnskab, saa at de efter at have bestaaet i Examina og uden at drives af nogetformhelst egennyttigt Hensyn med Glæde og Interesse vende tilbage til den Læsning og til det Arbeide, som i Skolen er bleven dem kjert ved den Maade, paa hvilken de dengang bleve anførte og veiledede til det. Har man dette Maal for Øie, kan man vel ei tvivle om, at det jo stikkest naaes ved hverken eensidig at følge Humanismens eller Philanthropinismens Grundsætning, men forene dem begge, saa at ogsaa her det Rette ligger i Midten.

Et Par Ord til Bedste for vore Skolebibliotheker.

Det kan vel ansees for aldeles overflødigt her at bevise Nytten og Nødvendigheden af de ved de lærde Skoler oprettede Bibliotheker, men dog turde den Bemærkning vel her finde Plads, at deres Uundværlighed vil blive bestandig mere erkjendt, i Forhold til, som man gjør større Fordringer til de lærde Skoler og deres Lærere. Kommer det engang saa vidt, (og ved den paa ny vakte Interessse for Ungdomsdannelsen og Bestræbelsen for at bringe denne til større Fuldkommenhed tør man vel nære det Haab) at i det mindste Fleerheden af de ved de lærde Skoler ansatte Lærere bliver Mænd af Faget : saadanne, som have forberedet og dannet sig for disse Embeder, og søgt dem, ikke for at finde Levebrød, men fordi Underviisningen selv er deres Glæde, da vil det i endnu langt høiere Grad, end hidtil, være Tilfældet, at Lærerne under deres Virksomhed selv ville føle Trang til vedvarende at uddanne sig i den dobbelte Retning, deels som Videnskabsmænd, deels som Lærere, og derfor stræbe at gaae stedse videre frem i Indsigt i de Sprog og Videnskaber, i hvilke de undervise, og i Theorien af den for dem alle fælles og vigtige Kunst rigtigheden at vejlede Ungdommen fremad mod sit Maal, altsaa i Pædagogik og Didaktik.

Da det nu ogsaa maa erkjendes at være en nødvendig Betingelse for Underviisningens Held, at den videnskabelige og pædagogiske Sands vedligeholdes i sin Frihed hos Lærerne for at modvirke det mere Gensformige og Mechaniske, som deres daglige Syssel saa let frister til, hvor hiin Sands mangler, eller hvor den efterhaanden

fløves, saa kan det Offentlige ei unddrage sig den Forpligtelse at sørge for, at en saadan bestandig Fremgang, og Bevarelsen af den nødvendige Aandsfriskhed bliver mulig for den Lærer, som faaer sin Plads ved en Provinds-skole, fjernet fra de Opmuntringer og Hjælpe midler, som Hovedstaden tilbyder, og at derfor hver Skoles Bibliothek indeholder enkelte Hovedværker i ethvert Fag og de vigtigste Skrifter i Opdragelseskonst og Methodelære.

Det var en ikke ringe Fortjeneste af den saa kaldte Guldbergske Forordning for de lærde Skoler af 11te Mai 1775, at den fastsatte, at der ved hver lærd Skole skal findes et Bibliothek, og at der anvises Penge dertil. Til at indkjøbe Bøger skulde nemlig herefter anvendes de ved Skolerne faldende Bøder og andre overordentlige Indtægter, og desuden efter enhver Skoles Leilighed „en liden Sum.” Rector har aarlig at indsende til Biskoppen et Forslag om de Bøger, han ønsker anskaffede, og Biskoppen vælger blandt disse dem, som han finder fornødne og nyttige, og bemyndiger Rector til at indkjøbe dem. Det var da kun en svag Begyndelse, som herved blev gjort, og hvad der ved de mindre formuende Skoler blev kjøbt, indskrænkede sig vel for det meste til Lexica, Lærebøger og Udgaver af de Classiker, som i Skolerne bleve læste. Nogle faa større videnskabelige Værker kom i Skolebibliothekerne ved Gaver af Belyndere og fordums Disciple, eller ved Kjøb, naar der tilfældig i samme By eller dens Nabolag forefaldt Bogauktioner. Med den Forandring i Skolernes Organisation og Bestyrelse, som var Følge af Reformen i 1806 og Oprettelsen af Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, begyndte ogsaa en gunstigere Periode for Skolebibliothekerne, i det der blev anvendt langt mere, end hidtil, paa deres Forøgelse, og

det vilde være i høi Grad uerkjendtligt, om Skolernes Lærere ei paaskjønnede det Meget, som fra 1806 indtil nu er af Directionen bleven foranstaltet med Hensyn til Skolernes Bogsamlinger. Disse ere bleven forsøgede deels ved umiddelbar Forsendelse fra Directionen af nye passende Skrifter, af Disputatser og Programmer, deels ved at tillade ikke ubetydelige Indkjøb til Bibliothekerne ved Bogauktioner, og endelig ved at bestemme for de enkelte Skoler en aarlig Summa, som af Skolecassen udbetales til Anskaffelse af Bøger. Ved denne Skole udgjorde denne Sum i Førstningen 30, siden 40 Rbd., som stedse er bleven bevilget for tre Aar ad Gangen. At nu Skolebibliothekerne saaledes ere i en Periode af over 30 Aar bleven betydelig forbedrede, og at mangt et tidligere Savn er bleven afhjulpen, vil med Glæde indrømmes, men just Sagens Vigtighed maa ofte henlede Skolemandens Opmærksomhed paa dette Hjælpemiddel til Skolernes Flor, og han vil da let opfaste sig selv det Spørgsmaal: om det ei lod sig gjøre uden store Forandringer i den bestaaende Indretning og uden betydelig Forøgelse i Udgift at bringe det dertil, at Bibliothekerne ei blot foregedes med endnu flere Bøger, end hidtil, men at disse Bøger ogsaa netop bleve de, som hvert enkelt Bibliothek meest trængte til. Begge disse Formaal, baade at skaffe Bibliothekerne en større aarlig Silvert, og at denne Silvert kom til at bestaae af de for den enkelte Samling nødvendige Skrifter synes mig dog ikke saa meget vanskelige at opnaae, men de forudsætte, at der sikkes Bibliothekerne noget større aarlig Summer til Indkjøb, og at dette Indkjøb skeer efter bestemte Regler og med nærmere Hensyn til den enkelte Skoles Tarv.

For at det første kunde skee, var det ønskeligt, om der til hvert Bibliotheks Forøgelse kunde anvises af Skolecassen et aarligt Bidrag af 50 Rbd. og at der endvidere efter de i Forordningen af 1775 fulgte Grundsætninger, blev til samme Tiemeed bestemt en Deel af hver Skoles uviste Indtægter, hvortil jeg henregner de 10 Rbd., som enhver Dimissus, der ei har været Gratist, betaler for sit Testimonium, samt Noget (f. Ex. 2 Rbd.) af de 5 Rbd., som enhver ny Discipel erlægger, som Introduction. Dersom man troer, at denne sidste Indtægt burde bevares Skolecassen ubeskaaren, da vilde det vel heller ikke føles af den Enkelte, som en meget trykkende Byrde, om det blev anordnet, at der for hver ny Discipel, som blev optagen i Skolen, skulde betales til Bibliotheket 2 Rbd. Paa denne Maade vilde hvert Skolebibliothek see sig sikret en aarlig Indtægt af mellem 50 og 100 Rbd. og ved de større, mere frequenterede Skoler vilde Summen vel mangengang stige over 100 Rbd. For at denne forøgede Indtægt nu ogsaa kunde blive paa det hensigtsmæssigste anvendt saaledes, at netop de Bøger bleve kjøbt, som efter Lærernes Erfaring mest savnedes, kunde den Bestemmelse gjøres, at Bøgenes Valg og Anskaffelse ene blev overladt til Rector og Lærerne selv. I de anordnede maanedlige Lærermøder maatte Aftale derom gjøres, i det de enkelte Lærere bragte i Forslag Indkjøbet af de Bøger, som de i deres Fag fandt meest nødvendige, og den Summa, som man hvert Aar troede at kunne gjøre Regning paa til Indtægt, maatte da i et passende Forhold fordeles til de enkelte Fag. Ved hvert Aars Slutning maatte da Rector indgive til Directionen en Fortegnelse over de anskaffede Bøger, og da det vel tør haabes, at der i Fremtiden vil komme i det mindste eet skolekyndigt Medlem i Besty-

relsen, vilde det nærmest blive dette Medlems Sag at gjenneemgaae og bedømme disse Fortegneller. I det Tilfælde, at enkelte Værker syntes mindre passende valgt, blev det da vedkommende Rector paalagt at anføre de Grunde, som havde bestemt ham til deres Anskaffelse.

Ved denne eller lignende Indretning vilde saare meget være vunden i Sammenligning med den Maade, paa hvilken Skolebibliothekerne nu faae deres Tilvært, thi ved denne vil det ei let kunne undgaaes, at de jo blandt mange særdeles passende og nyttige Skrifter modtage enkelte som ere aldeles paa urette Sted i et Skolebibliothek, og derfor henstaae ubenyttede paa Hyldeerne. At Universitetets og Skolernes Programmer fordeles gennem Directionen er unegtelig ganske i sin Orden, thi da Programmerne sjelden komme i Boghandelen, vilde de ei let paa nogen anden Maade kunne komme de andre Skoler tilgode: at de ved Universitetet udkommende Disputatser tilsendes Bibliothekerne, maa ogsaa paaskjønes, som en velkommen Gave, skjøndt de juridiske og medicinske sikkerlig kun sjelden blive læste, og derfor ikke vilde sævnes. Spørge vi derimod, om det kan ønskes, at Directionen vedbliver som hidtil, at sende til de enkelte Bibliotheker andre, hjemme eller i Udlandet udkomne Værker? da maa Svaret vel udfalde bekræftende, eller nægtende, efter Værkernes Beskaffenhed, thi de større, kostbare og for Skolerne passende Skrifter (jeg vil, som Exempel kun anføre: Brøndstedts Reise, den nye pariser Udgave af Stephani Thesaurus græcæ lingvæ, Erschs og Grubers Encyclopædie, Særo Grammaticus af Cr. Müller, Cicero de finibus af Madvig:) ville stedse erkjendtligen modtages, som herlige Verigjælsener, men de mindre, i Kjøbenhavn eller Provindserne udkommende Sager var det vel rigtigst at overlade

til Skolerne selv at anskaffe sig, hvis de troede at behøve dem. Det er blevet Skik, at Forfattere og Forlæggere henvende sig til Directionen med Begjering om, at Denne vil subscribere paa et Antal Exemplarer, tilstrækkeligt til, at hvert Skolebibliothek kan blive forsynet med eet. Det er vel muligt, at et nyttigt Værks Udgivelse derved undertiden er bleven lettet, og at Directionen saaledes har gjort sig fortjent af Litteraturens Berigelse, men en Folge af denne Forholdsregel maatte det blive, at Bibliothekerne fik Bøger tilsendte, som de ei nærmest behøvede, og som de maatte ønske at kunne omsætte i Penge, for at kjøbe saadanne Bøger, hvis Savn haardt føledes. For Directionen maatte det falde vanskeligt, naar den havde begyndt at tilstaae slige Begjeringer, da at sige Nei til lignende, og allermest, naar Forfatterne vare Lærere ved Skolerne. I dette Tilfælde maatte det vel synes en Velvillie eller skyldig Opmuntring fra Directionens Side ei at afflaae en Lærer det, som saa ofte var bleven tilstaaet andre.

Derksom Directionen da opgav denne Maade at forsyne Skolebibliothekerne med nye Værker, eller kun undtagelsesviis anvendte den ved større og kostbarere Skrifter, da vilde derved bespares for Skolefondet en Summa, som muligen vilde være tilstrækkelig til at opveie den Bekostning, som blev nødvendig, hvis Bibliothekernes Forøgelse skeete paa den af mig foreslaaede Maade. Skolerne vilde see deres Fornødenheder i denne Henseende langt bedre tilfredsstillede, end hidtil, og Overbestyrelsen befriedes for et besværligt Detail med Bøgernes Indkjøb og Forsendelse. Selv Forfattere og Forlæggere troer jeg vilde ikke tabe synderlig ved denne Forandring. Naar det først er en almindelig Forventning, at en stor Deel af de i Kjøbenhavn udkomne Skrifter bliver anskaffet af Directio-

nen, og af Denne omsendt til Skolerne, da afholde naturligviis Lærerne sig fra at kjøbe de for dem vigtige Skrifter, da deres ikke rigelige Indtægter vel maae fraraade dem at give Penge ud for Bøger, som de, naar de blive Bibliothekets Eiendom, kunne benytte for Intet, og saaledes bliver Afsetningen mindre. Det er nogle Gange hendet mig, at jeg har modtaget fra Directionen til Bibliotheket saadanne Skrifter, som jeg allerede selv havde kjøbt for den til Bibliothekets Forsøgelse aarlig bevilgede Summer. For nu ikke at have Doubletter, maatte jeg beholde det tidligere kjøbte Exemplar til min egen Bogsamling. Siden blev jeg forsigtigere, og kjøbte ikke lettelig til Bibliotheket nogen i Dannemark udkommen Bog, om hvilken jeg kunde formode, at Directionen siden vilde sende den, men derved kunde et nyttigt Værk maaskee savnes just paa den Tid, da Lærerne meest ønskede at benytte det. Der som de Bøger, som saaledes tilsendes Bibliothekerne, ere af den Beskaffenhed, at de ved Indhold og Fremstilling have Interesse for Skolens Lærere, som saadanne, da tør der formodes, at i det mindst Een af hver Skoles Lærere vil anskaffe sig den, og i dette Tilfælde vil jo Forlæggeren affætte ligesaamange Exemplarer som Directionen nu kjøber til Skolerne: ere derimod Skrifterne af saadant Indhold og behandle saadanne Gjenstande, som ikke staae i nogen Berøring med Skolens Virksomhed, da kan det vel ikke ventes, at Lærerne selv ville kjøbe dem, men da er det heller ikke hensigtsmæssigt at der af Skolefondet anvendes Penge til Indkjøb af saadanne Værker, som ingen venter at finde i et Skolebibliothek. Det kan unegtelig være ganske behageligt for en Forlægger at være vis paa Afsetningen af et (efter vor Boghandels Vilkaar) ikke ubetydeligt Antal Exemplarer og paa en prompt og sikker

Betaling for dem, men man vil vel ogsaa indromme mig, at naar Bøger ei kvalificerer sig til Plads i et Skolebibliothek, da er Forlæggerens Fordeel Bibliothekets Tab, da det for samme Penge kunde see et virkeligt Savn afhjulpen.

Skoolefterretninger.

Kort Skolekrønike for de to Aar 1838 og 39, som
Tillæg til de i de tidligere Programmer for
1824, 25, 29, 33 og 37 meddeelte Bidrag
til Bordingborg Skoles Historie.

Ifølge Directionens Bestemmelse ved Circulaire af 14de
Septbr. 1839 (hvorved anordnes, at Indbydelseskrifterne
til den offentlige Examen i Skolerne herefter skulle inde=
holde Efterretninger om deres Virksomhed og Historie i
det forløbne Aar) følger nedenfor et Tilbageblik paa Sko=
leaaret fra 1ste Octbr. 1839 til 30te Septbr 1840, men
da der hidtil er hvert fjerde Aar til Programmet føiet en
kort Skolekrønike (for de nærmest forløbne fire Aar, og
den sidste udkom 1837, har jeg troet for Fuldstændigheds
Skyld her at burde meddele hvad der i de to mellemlig=
gende Aar er indtruffen, som er af nogen Vigtighed for
Skolens Historie.

Med Interesse følger Skolen de Ynglinge, som fra
den gaac over til Universitetets høiere Underviisning, de=
res hele Liv igjennem: den glæder sig over deres Frem=
gang i videnskabelig Udvikling og over deres gavnrige
Virksomhed, som Mænd, i de forskjellige af dem valgte
Livsphærer. Saaledes synes det mig, at det efter For=
holdets Natur maa være, og i den Forudsætning, at det
ogsaa virkelig er saaledes, har jeg i de tidligere Medde=
lelser om Skolen anført hvad der var kommen til min
Kundskab om de her fra Dmitteredes Fremgang ved Uni=
versitetet, om deres Ansættelse i Embede og andre Foran=

dringer i deres ydre Stilling. De siden Østeraaret 1837 indtrufne Forandringer ere, saavidt jeg veed, følgende:

Frederik Nicolai Severin Michelsen er nu Præst til
Vester- og Østervandet i Aalborg Stift.

Johannes Ernst Nyrop er Districtschirurg paa Morsø.
Carl Busch, Skolelærer i Overbindinge, er død.

Niels Olsen er personel Capellan hos Pastor Rosford i
Ingstrup i Aalborg Stift.

Carl Wilhelm Voesen er ordineret Catechet i Roskilde.
Wilhelm Ehrenreich er Bestyrer af et privat Institut i
Nestved.

Just Georg Baldemar Aagaard har faaet Bevilling som
Procurator i Vollandsk-Falsters Stift.

Hans Peter Goster Dorph blev i 1838 ansat som Ad=
junct ved denne Skole.

Edvard Westengaard var Lærer ved en af Holmens
Skoler, da han efter flere Aars Svagelighed døde
i Foraaret 1840.

Hans Meder Lauris Jessen har taget theologisk Atte=
stats med Laud.

Wilhelm Johan Jacob Boethe ligeledes med Laud.

Johan Henrich Meincke tog juridisk Embedseramen med
Laud, og er nu Forpagter paa Søholt i Volland.

Jens Christian August Give tog theologisk Embedsera=
men med Laud.

Wilhelm Peter Nicolai Møller tog juridisk Attestats med
Laud, og arbejder nu som Volontør i Justitscon=
toret under høieste Ret.

Christen Thomsen Barfod besøgte det polytechniske In=
stitut og fik ved Dimissionseramen derfra bedste
Character. Han er nu paa en videnskabelig Reise
i Udlandet.

Hans Jacob Peter Dorph Paludan tog theologisk Attestats med Haud.

Hans Peter Tostrup Krebs tog theologisk Attestats med Haud., og er nu personel Capellan hos Stiftsprovst Steenstrup i Karleby paa Falster.

Emil Voesen tog theologisk Embedsexamen med Haud.

Julius Jessen døde, just som han var i Begreb med at underkaste sig den juridiske Embedsexamen, til hvilken han med udmærket Flid havde forberedt sig.

Mathias Wassard tog juridisk Embedsexamen med Haud.

I Maret 1837 blev herfra dimitteret 4 Candidater:

Christian Cornelius Verche Lafter, som fik: Haud. Studerer Theologie.

Ludvig Gotschalck fik Haud. Studerer Chirurgie.

Josva From fik Laud. Studerer Theologie.

Hans From fik Haud. Studerer Jura.

I Maret 1838 blev dimitteret 6 Candidater:

Christen Holst Woldike fik Laud. Studerer Philologie.

Immanuel Barfod fik Laud. Studerer Theologie.

Jeremias Woldike fik Laud. Studerer Theologie.

Jens Andreas Møller fik Haud. Studerer Theologie.

Carl Staal fik Haud. Studerer Theologie.

Rasmus Bech fik Haud. Studerer Theologie.

I Maret 1839 blev dimitteret 5 Candidater:

Julius Nyberg Burd fik Laud.

Frederik Theodor Nielsen fik Laud.

Christian Knud Frederik Mølbech fik Laud.

Peter Carl Dyrehauge fik Haud.

Carl Joachim Jacob Boethe fik Haud.

Disciplenes Antal var ved den offentlige Examen i 1838: 43.

— — — — — 1839: 38.

Den 18de Junii 1838 døde efter længere Tids Sygelighed denne Skoles Ven og mangeaarige Lærer, Adjuncten Jens Christian Westengaard. Han blev constitueret som Lærer her ved Skolen den 16de Octbr. 1819, og har altsaa arbeidet ved den i henved 19 Aar. Han fandt den i sin Svaghed, glædede sig ved dens Opblomstren, og bidrog ved sin ufortrødne Flid, ved sin inderlige Deeltagelse i Skolens Vel og Bee, og ved sin varme Kjærlighed til Ungdommen ærligen til, at Underviisningen bar gode Frugter. I de sidste fem Aar var han tillige Skolens Regnskabsfører, og han har ogsaa i denne Post ved Orden, Noiagtighed og Iver for sine Pligters tro Opfyldelse gjort sig høiligen fortjent, saavel af Skolen, som af hver den, der havde noget til den at svare. Som Menneſke og Lærer var han elsket og agtet, og hans tidlige Bortgang vakte almindelig Beklagelse. At ogsaa Disciplene paaskjonnede hvad han havde været for dem, viste deres oprigtige Sorg ved hans Fordefærd og det Kors med Indskrift, som de lode sætte paa hans Grav. Hans Minde er velsignet. En af denne Skoles værdigste og dygtigste Disciple, Cand. i Theol. H. P. C. Dorph blev hans Eftermand, som Adjunct, og overtog hans Fag: Dansk, Geographi og Latin. Hans Forretninger, som Regnskabsfører og Casserer bleve anbetroede til Adjunct Petersen.

I Juni 1839 maatte Læreren i Gymnastik og Sang, Hr. Lind, som havde faaet en privat Ansættelse i Kjøbenhavn, frasiſge sig sin Underviisning her ved Skolen, hos hvis Lærere og Disciple han efterlod et kjert og agtet Minde for sin velvillige, godmodige Charakter og samvittighedsfulde Pligtopfyldelse. Underviisningen i Gymnastik og Svømning blev overdraget til Lieut. v. Barth, men i Sang

maatte den indtil videre ophøre, da der ei fandtes Noget, som kunde paatage sig den.

Det af sal. Statsraad, Ridder Schou stiftede Legat har i Aarene 1838 og 1839 været tillagt J. A. Burd, som i Octbr. 1839 blev dimitteret.

Antallet paa de Disciple, som have havt Fripladser og oppebaaret Stipendier, udgjorde i Aaret 1838: 17.

— 1839: 21.

I det sidste Aar har der saaledes været en Gratist mere, end Forordningen §. 73 tillader, hvilket blev foranlediget derved, at Directionen tillod, at Pastor Münsters yngste Søn, Jacob, som i Nyborg Skole havde havt fri Underviisning, maatte indtil videre, som overordentlig Gratist, nyde samme Fordeel her.

Skoleefterretninger om det sidste Aar fra 1ste Octbr. 1839 til Octbr. 1840.

Antallet af Disciple var ved den halvaarlige Examen i April Maaned 36, og er nu 38. 5 nye Disciple bleve optagne ved Skoleaarets Begyndelse og to i April Maaned. Ingen har forladt Skolen ved Udmeldelse. Disciplene vare paa denne Maade fordeelte i Classerne:

Sjerde Classe.

- 1) Carl Ludvig Frys Lakjer, Søn af Pastor Lakjer i Sverborg.
- 2) Andreas Schyß Plum Brünniche, Søn af Provst Brünniche i Skovlænge i Holland.
- 3) Henrik Georg Clausen Bagge, Søn af Pastor N. Bagge, i Tiirsked i Holland.

- 4) Johan Christian Georg Hovig, Søn af Kammerraad Hovig, Godsforvalter paa Remmetofte.
- 5) Ole Frederik Hieronimus Münster, Søn af Pastor Münster i Vaarsø.
- 6) Holten Frederik Lühseft, Søn af Kammerraad Lühseft, kongelig Godsforvalter paa Alkestrup.
- 7) Jacob Peter Andreas Münster, Broder til Nr. 5.
- 8) Lars Christian Nyholm, Søn af afgangne Justitsraad Nyholm paa Turebyholm.
- 9) Adolph Rosenstand, Søn af Justitsraad Rosenstand, Byfoged i Bordingborg.
- 10) Johan Peter Laurent, Søn af afgangne Krigsraad Laurent, Districtschirurg i Næstved.
- 11) Johannes Clausen, Søn af afgangne Forpagter Clausen paa Knuthenborg i Lolland.
- 12) Thomas Lund, Søn af afgangne Pastor Lund paa Feio under Lollands Stift.
- 13) Søren Schougaard Bøch, Søn af Pastor D. G. Bøch til Drølev og Soelberg i Sjælland.

Tredie Klasse.

- 1) Johannes Henrik Georg Tauber, Søn af Pastor Tauber til Giby og Dalby.
- 2) Jens Christian Thorvald Abel, Søn af Sysselmænd Abel paa Vestmanns ved Island.
- 3) Jens Christian Petersen, Søn af Adjunct Petersen i Bordingborg.
- 4) Hans Christian Witte, Søn af Postmester Witte i Næstved.
- 5) Harald Rosenstand, Broder til No. 9 i fjerde Klasse.
- 6) Peter Falck Ronne, Søn af Forpagter Ronne paa Nygaard ved Bordingborg.

- 7) Harald Jens Timotheus Laurent, Broder til No. 10 i fjerde Klasse.
- 8) Christian Lannes Saurbrey, Søn af Ritmester, Ridder af Dannebrog Saurbrey i Vordingborg.
- 9) Hans Nicolai Christian Lassen, Pleiesøn af Soldinspecteur Lassen i Vordingborg.
- 10) Elias Joachim Arneberg, Søn af Skolelærer Arneberg i Carise.
- 11) Carl Christian Jacob Mildenstein, Søn af forhenværende Gjestgiver Mildenstein i Vordingborg.
- 12) Meyer Meyer, Søn af Kjøbmand Isak Meyer i Vordingborg.
- 13) Lorenz Johannes Mathias Vilhjelm Ancher, Søn af Provst Ancher i Østøste i Holland.

Anden Klasse.

- 1) Hans Frederik Vilhelm Schmidt Theisen, Søn af Kjøbmand Theisen i Nyraad.
- 2) Sophus Barthold Emil Vech, Broder til Nr. 13 i fjerde Klasse.
- 3) Jens Christian Baltazar Meißner, Søn af Enkefru Meißner i Vordingborg.
- 4) Carl Marius Lund, Broder til Nr. 12 i fjerde Klasse.
- 5) Baldemar Sotøft, Søn af Borgercaptain Sotøft i Vordingborg.
- 6) Ernst Carl August Schmiegelow, Søn af Enkefru Schmiegelow i Vordingborg.

Første Klasse.

- 1) Adolf Thomas Nicolai Petersen, Broder til Nr. 3 i tredie Klasse.
- 2) Peter Frederik Baldemar Ronne, Broder til Nr. 6 i tredie Klasse.

- 3) Mathias Carl Grandjean Thye, Søn af Forvalter Thye i Bordingborg.
 - 4) Anders Christian Andersen, Søn af Enken, Madam Andersen i Bordingborg.
 - 5) Philip Peter Rosenstand, Broder til Nr. 9 i fjerde og Nr. 5 i tredie Klasse.
 - 6) Max Saurbrey, Broder til Nr. 8 i tredie Klasse.
- Blandt disse Disciple ere to uftuderende, No. 8 i tredie Klasse og No. 6 i anden.

De enkelte Underviisningsfag have været saaledes fordeelte mellem Lærerne, at

Rector læser Latin i fjerde og tredie Klasse og Historie i de tre øverste Classer. Lillige leder han de latinske Stiløvelser med fjerde Classes øverste Afdeling.

Overlærer, Dr. Lange læser Latin og Græsk i de to øverste Classer og leder de latinske Stiløvelser med fjerde Classes nederste Afdeling og med tredie Klasse. Mythologie i de to øverste Classer.

Adjunct Petersen har Religion og Fransk i samtlige Classer, og Græsk i anden. Mod Extrabetaling, som Timelærer, har han efter Herr Baumanns Afreise, paataget sig Underviisningen i Skrivning i første Klasse og i fjerde Classes nederste Afdeling.

Adjunct Baumann har indtil Sommerferien underviist i Mathematik og Tydsk i hele Skolen, og i Naturhistorie i de to laveste Classer.

Efter Sommerferien har den constituerede Lærer, Herr Berg overtaget Underviisningen i Mathematik samt i Dansk i nederste Klasse. Herr Dvortrup har siden Sommerferien læst Naturhistorie i første og anden Klasse og den tydske Underviisning har interimistisk været deelt mellem Rector og Adjunct Petersen.

Adjunct Nyotrup har Hebraisk i tredie og fjerde Klasse, Latin i første og anden og Historie og Dansk i første. Dansken ombyttede han siden med Naturhistorien.

Adjunct Dorph har Dansk i de tre øverste Classer, Gammel Historie i øverste Klasse, Geographie i alle Classer, Latin i første og anden.

Lieutenant v. Barth er Lærer i Gymnastik, Svømning og Tegning. Han er ogsaa Skriverlærer i anden og tredie Klasse.

Den indtil Sommerferien brugte Timetabel er følgende:

Timetabel for Bor

Timer.	Classe.	M a n d a g.	T i r s d a g.	O n s d a g.		
8—9	IV.	Latin	S.	Historie	S.	Historie
	III.	Græsk	L.	Latin	L.	Latin
	II.	Latin	Ov.	Latin	Ov.	Latin
	I.	Geographie	D.	Latin	D.	Latin
9—10	IV.	Religion	P.	Latin	S.	Fransk
	III.	Latin	L.	Græsk	L.	Græsk
	II.	Historie	S.	Lat. Stil	Ov.	Historie
	I.	Regning	B.	Lydst	B.	Regning
10—11	VI.	Græsk	L.	Græsk	L.	Græsk
	III.	Lydst	B.	Mathematisk	B.	Mathematisk
	II.	Græsk	P.	Geographie	D.	Geographie
	I.	Historie	Ov.	Dansk	Ov.	Dansk
11—12	VI.	Mathematisk	B.	Geographie	D.	b) Lat. Stil
	III.	Græsk	L.	Fransk	P.	Skrivn. L. v. B.
	II.			Skrivn. L. v. B.		Naturhistorie
	I.			Skrivning	B.	
2—3	VI.	Gl. Historie	D.	Latin	L.	Latin
	III.	Historie	S.	Hebraisk	Ov.	Fransk
	II.	Fransk	P.	Mathematisk	B.	Latin
	I.	Latin	Ov.	Religion	P.	Skrivning
3—4	VI.	Fransk	P.	Lydst	B.	Religion
	III.	Latin	S.	Latin	S.	Historie
	II.	Mathematisk	B.	Religion	P.	Dansk
	I.	Regning L. v. B.		Latin	Ov.	Naturhistorie
4—5	VI.	a) Lat. Stil	S.	Hebraisk	Ov.	Dansk
	III.	Dansk	D.	Regn. L. v. B.		Lydst
	II.	Regning L. v. B.		Lydst	B.	Fransk
	I.	Skrivning	B.			Latin

1 lærde Skole.

Torsdag.		Fredag.		Løverdag.	
ion	S. P. Ov. D.	Historie Latin Latin Latin	S. L. Ov. D.	Historie Religion Latin Geographie	S. P. Ov. D.
ion	P. L.	Latin Græsk	S. L.	Religion Græsk	P. L.
raphie	D. B.	Latinsk Stil Tysk	Ov. B.	Historie Historie	S. Ov.
raphie	L. D. B.	Græsk Mathematik Dansk	L. B. D.	Græsk Tysk Geographie	L. B. D.
	Ov.	Religion	P.	Dansk	Ov.
hematik	B.	Hebraisk	Ov.	b) Latinsk Stil	L.
aist	Ov.	Latin	L.	Skrivning	L. v. B.
vning	L. v. B.	Mathematik	B.	Fransk	P.
raphie	D.				
	L.	Latin	S.	Latin	L.
gion	S.	Geographie	D.	Historie	S.
	P.	Græsk	P.	Naturhistorie	B.
	Ov.	Skrivning	B.	Latin	Ov.
ist	P.	Tysk	B.	Geographie	D.
ist Stil	L.	Latin	S.	Latinsk Stil	L.
	D.	Latin	D.	Græsk	P.
orie	Ov.	Regning	L. v. B.	Naturhistorie	B.
atinsk Stil	S.	Latinsk Stil	S.	Mathematik	B.
ist	D.	Mathematik	B.	Fransk	P.
		Regning	L. v. B.	Dansk	D.
		Historie	Ov.		

I de gamle Sprog er læst:

i fjerde Klasse. Horatii Breve fra det 6te Brev til Slutningen. ars poetica. 1ste og 2den Bog af Oderne, den anden philippiske Tale fra 26 Capitel til Slutningen. Taciti Agricola og Germania. Ciceros disputationes tusculanæ 1ste Bog. 3 Timer om Ugen anvendes til Stiløvelser og Oversættelser af ikke læste Forfattere.

Iliadens 11te og 12te Bog. Herodots 8de Bog. Platons Criton. Theophrast Characterer. Genesis med øverste Afdeling. De 15 første Capitler med nederste.

i tredie Klasse. Livius 34te Bog fra det 51de Capitel, 35te Bog og de 15 første Capitler af 36te Bog. Ciceros Taler pro lege manilia og Deiotaro. Terentii Phormio. Odysseens 9de og 10de Bog til B. 178, og øverste Afdeling har desuden læst Odysseens 20de og 21de Bog til B. 102. 3 Capitler af Genesis; anden Afdeling 25 Vers. De sidst optagne Disciple have været øvede i at læse, og ere blevene bekendt med Elementarlæren i Lindbergs Grammatik.

i anden Klasse. endel Biographier af Cornelius Nepos og i andet Cursus af Jacobs Elementarbuch: res Atheniensium og res Macedonum indtil 23de Stykke. Vorogens Stiløvelser ere benyttede i to ugentlige Timer. Langes græske Grammatik forfra indtil Verber paa μ . I Blochs Elementarbog er læst enkelte Stykker fra S. 1—50.

i første Klasse adskillige Stykker af Blochs latinske Elementarbog til Indøvelse og Befæstelse af Formlæren, som er lært efter den mindre Grammatik, som findes foran i Læsebogen.

Badens latinske Grammatik er brugt med nogle af de ældste Disciple i fjerde Klasse, men med de øvrige, samt med anden og tredie Klasse er Dorphs Grammatik benyttet. Langes græske, Lindbergs hebraiske Grammatik. Bjerrings lectures francaises, Borrings etudes litteraires i de to øverste Classer. Gedikes franske Læsebog i anden Klasse. Deichmanns Grammatik, Abrahams Stiløvelser i de to øverste Classer. Hjorts tydske Læsebog i anden, tredie og fjerde Klasse. Riises mindre Læsebog i første. Hjorts Grammatik, Gronbergs Stiløvelser. Wichmanns Erindringsbog. Krog-Meyers Lærebog i Religion i tredie og fjerde, Valles Lærebog i første og anden Klasse. Herslebs større Bibelhistorie i alle Classer. Lucas Evangelium 19 Capitler med fjerde Klasse.

Kofods nyere og ældre Historie og Suhms Fædrelandshistorie i fjerde Klasse. Kofods ældre Historie i tredie Klasse. Udtog af Verdenshistorien i anden, og hans fragmentariske Historie i første Klasse. Ehriges chronologiske Tabeller bruges i de to øverste Classer. Riises Geographie med de ældste Disciple i fjerde Klasse. Ingerslebs med Classens nederste Afdeling, samt med anden og tredie Klasse. Millings med første. Bergs Arithmetik. Bjorns Geometrie i tredie og fjerde Klasse. Bergs Geometrie i anden. Ursins Regnebog. Flors danske Læsebog. Hjorts Læsebog i første Klasse. Bentziens Grammatik. Riisens Naturhistorie. Moritz og Brohms Mythologie i tredie og fjerde Klasse.

Ogsaa i dette Aar tabte Skolen en almindelig agtet og duelig Lærer, da Adjunct Baumann under 11te Juni 1840 blev allernaadigst kaldet til Sognepræst for Nierte Menighed i Tysen. Han forblev i sin Stilling, som Lærer til den 18de Julii, da Sommerferien begyndte. Stu-

diosus Philologiæ, Carl Berg blev i Hr. Baumanns Sted constitueret som Lærer her ved Skolen, og overtog den mathematiske Underviisning.

Skolens Bibliothek er bleven forøget med de i Aarets Løb udfomne Programmer og Disputatser, samt med Fortsættelserne af Stephani thesaurus græcæ lingvæ, Ersch og Grubers Encyclopædie, Drumanns Geschichte Roms, Ritters Erdbeschreibung, Brage og Idun og flere tidligere begyndte periodiske Skrifter. Desuden ere følgende nye Bærker tilkomne:

Saxonis Grammatici historia danica. Rec. P. Er. Müller. Voll. 2. Hafniæ 1839.

Statistisk topographisk Beskrivelse over Kjøbenhavn af Stern 1 og 2 Hefte. Kbhvn. 1839.

Qvint. Horatii Fl. Opera. Rec. Orellius. Voll. 2. Turici 1837.

M. Tulli Ciceronis de finibus bonorum et malorum libri V. Rec. Madvigius. Hafniæ 1839.

Kleine lateinische und deutsche Schriften von Dißsen. Göttingen 1839.

Euripides, oversat af Chr. Wilster. Kbhvn. 1840.

Latinsk Grammatik af Høgh Nißsen. 2 Dele. Kbhvn. 1839.

Mindetale over Kong Frederik den Sjette af Bang. Kbhvn. 1840.

Handelsgeschichte der Griechen von Hüllman. Bonn 1839.

Beckers Verdenhistorie, udg. af Lobell, overs. af Riise, 1ste Hefte. Kbhvn. 1840.

Geschichte Griechenlands vom Anfange geschichtlicher Kunde bis auf unsere Zeit von Zinkeisen, 1ster Th. Leipzig 1832.

Statistisk topographisk Beskrivelse over Kjøbenhavns Amt
af Sterm. Kbhvn. 1839.

Ueber das alexandrinische Museum, 3 Bücher, von Klip-
pel. Göttingen 1838.

Discipelbibliotheket er bleven forøget med følgende
Bøger:

Blichers Noveller, Supplementbind.

Grimms Eventyr, overs. Ny Udgave.

Dhlenschläger, Nordens Guder.

Rohmann, Souverainitetens Indførelse.

Andersens Eventyr.

— Billedbog uden Billeder.

Spechtens Fabler.

Register til Riises Archiv.

Dahlmans Dannemarks Historie, overs. af Jenssen.

Rasks Moerskabslæsning, 1840.

Riises Archiv., 1840.

Molbechs Anthologie, 4de Deels 1ste Hefte.

Poul Møllers Digte.

Ursin, Bogtrykkerkunstens Historie.

Allen, Fædrelandets Historie.

Barfod, Brage og Idun.

Billeder af Jesu Liv ved Chr. K. Fr. Molbech (Gave
af Forf.).

En Fortegnelse over den hele Bogsamling er bleven
trykt.

De fire Stipendier, hvert paa 20 Rbd., have været
tillagt 1) Thomas Lund. 2) Johannes Clausen. 3) Ha-
rald Laurent. 4) Jens Christian Petersen. Til den for-
ste blev udbetalt 10 Rbd. og det øvrige oplagt. For de
andre tre blev det hele Stipendium oplagt, og indsat i
Køens Sparekasse. Gratister have været: 5) S. Fr.

Lügghöft. 6) Abel. 7) Mildenstein. 8) Arneberg. 9) Meitzner. 10) Joh. P. Laurent. 11) Kaffjer. 12) H. Clausen Bagge. 13) Carl Lund. 14) Søren Vech. 15) Fr. Münster. 16) Jacob Münster. 17) Adolph Petersen. 18) Hans Lassen. 19) Theisen. 20) Harald Rosenstand 21) Adolph Rosenstand. Den sidste blev fri Underviisning tilstaaet, som overtallig Gratist, fordi han i Viborg Skole havde ei blot havt fri Skole, men ogsaa Stipendium.

Schous Legat (Renten af 1100 Rbd.) har været tillagt Joh. P. Laurent.

Da den ved Svømmeovelferne hidtil brugte Pram var ved Elde aldeles brostfældig, tillod Directionen, at en ny, større og bedre construeret maatte efter Lieutenant v. Warth's Tegning anskaffes. Den blev bygget i Stege, og er bleven benyttet i Sommer i den korte Tid, hvori Veiret tillod det. Den aarlige Prøve i Gymnastik blev anstillet Løverdagen den 2den Mai, i Overværelse af Ritmester v. Saurbrey og Adjunct Baumann, som Censorer. Prøven i Svømning fandt Sted den 24de og 25de August, i Overværelse af Ritmester v. Gade og Adjunct Petersen, som Censorer. Tirsdagen den 7de Juli blev Gymnastikunderviisningen inspiceret af Oberstlieutenant Nachtigal.

Fra Bordingborg Skole dimitteres i Aar syv Disciple:

1. Andreas Schyß Plum Brünniche,
2. Henrik Georg Clausen Bagge,
3. Carl Ludvig Frys Lafjer,
4. Ole Frederik Hieronymus Münster,
5. Johan Christian Georg Novis,
6. Johan Peter Laurent,
7. Holten Fredrik Lühhöft,

som examineres

Onsdag den 23de September.

Form. i Latin, Geographie og Fransk.

Eft. i Græsk, Hebraisk og Tydsk.

Torsdag den 24de September.

Form. i Historie og Religion.

Eft. i Geometrie og Arithmetik.

Examen fortsættes derpaa i denne Orden :

Første Værelse.

Andet Værelse.

Tredie Værelse.

Fredag den 25de September.

Form. 4 Cl. Latin under Rector.
Eft. 2 — Græff.

3 Cl. Religion.
4 — Geographie.

1 Cl. Danff Stiil.
3 — Mathematik.

Løverdag den 26de September.

Form. 4 Cl. Fransff.
Eft. 4 — Gammel Historie.

1 Cl. Historie.
1 — Religion.

3 Cl. Latinff Stiil.
2 — Latin under Hr. Dvortrup.

Mandag den 28de September.

Form. 4 Cl. Lydsff.
Eft. 2 — Historie.

3 Cl. Hebraiff.
4 — Religion.

2 Cl. Latinff Stiil.
1 — Regning.

Tirsdag den 29de September.

Form. 3 Cl. Latin under Rector.
Eft. 4 — Græff.

2 Cl. Fransff og Danff.
3 — Geographie.

1 Cl. Naturhistorie.
1 — Latin under Hr. Dvortrup.

Første Værelse.

Andet Værelse.

Tredie Værelse.

Onsdag den 30te September.

Form. 2 Cl. Latin under Hr. Qvortrup. 1 Cl. Danst.

Eft. 4 — Hebraist.

3 — Historie.

2 Cl. Religion.

Torsdag den 1ste October.

Form. 3 Cl. Græst.

Eft. 4 — Ny Historie.

2 Cl. Latin under Hr. Dorph.

2 — Mathematif.

1 Cl. Lydst.

3 — Fransk.

Freitag den 2den October.

Form. 4 Cl. Mathematif.

Eft. 3 — Latin under Dr. Lange.

2 Cl. Lydst.

2 — Naturhistorie.

1 Cl. Geographie.

1 — Latin under Hr. Dorph.

Løverdag den 3die October.

Form. 3 Cl. Lydst.

Eft. Censur.

4 Cl. Latin under Dr. Lange.

2 Cl. Geographie.

Mandagen den 12te October om Formiddagen Kl. 11 foretages Translocationen paa sædvanlig Maade.

Skolens Belyndere indbydes ærbødigt til at bære Gramen og Translocationen med Deres Nærværelse.
